

תלמוד

מסכת סוכה

על פי תכנית הרפורמה ללמידה משמעותית

הוראות לנבחן

א. משך הבחינה: שעתיים וחצי.

ב. מבנה השאלון ומפתח ההערכה: בשאלון זה שלושה פרקים.

פרק ראשון	—	(12×4)	—	48	נקודות
פרק שני	—	(9×4)	—	36	נקודות
פרק שלישי	—	(4×4)	—	16	נקודות
סה"כ	—		—	100	נקודות

ג. חומר עזר מותר בשימוש: אין.

ד. הוראות מיוחדות: אין.

כתוב במחברת הבחינה בלבד, בעמודים נפרדים, כל מה שברצונך לכתוב כטיוטה (ראשי פרקים, חישובים וכדומה).
רשום "טיוטה" בראש כל עמוד טיוטה. רישום טיוטות כלשהן על דפים שמחוץ למחברת הבחינה עלול לגרום לפסילת הבחינה!

ההנחיות בשאלון זה מנוסחות בלשון זכר ומכוונות לנבחנות ולנבחנים כאחד.

בהצלחה!

השאלות

פרק ראשון (48 נקודות)

ענה על ארבע מן השאלות 1-5 (לכל שאלה – 12 נקודות).

1. שלוחי מצווה והולכי דרכים – חיובם במצוות סוכה

א. במשנה נאמר "שלוחי מצווה פטורין מן הסוכה".

רש"י: "ואפילו בשעת חנייתן".

בעלי התוספות הביאו מן הגמרא שתי הוכחות לדברי רש"י.

הסבר את שתי ההוכחות של בעלי התוספות. (4 נקודות)

ב. עיין במקור שלפניך, וענה על השאלות שאחריי.

...ונראה דדעת התוס' הוא דעוסק במצווה פטור ממצווה השנית מטעם אנוס, שאנוס הוא מלעשות

מצווה השנייה מחמת טרדת העסק במצווה ראשונה... ולכן כשאפשר לקיים שניהם חייב. ודעת

הר"ן ז"ל הוא דעוסק במצווה הוא פטור גמור, דרחמנא פטריה משאר מצוות בעידנא דעוסק

בראשונה, ולכן פטור אפילו באפשר לקיים שניהם בלא גירעון.

(הרב יעקב ישראל קנייבסקי [הסטייפלר], קהילות יעקב, מסכת ברכות, סימן ט"ז)

(1) "העוסק במצווה פטור מן המצווה" – על פי "קהילות יעקב", כתוב את ההסבר של

בעלי התוספות ואת ההסבר של הר"ן לכלל זה.

(2) מהי הנפקא מינה בין שני ההסברים האלה?

(4 נקודות)

ג. עיין בשני המקורות שלפניך, וענה על השאלה שאחריהם.

1. ביחס למה שנשאלתי, בעניין היתר אכילה ולינה חוץ לסוכה במסגרת טיולים בחול המועד...

יסוד הדברים בסוגיה שבסוכה כו, ע"א... וכפי שפירש רש"י ("ד"ה "הולכי") על אתר...

והיינו שזיקתו של אדם לסוכתו חייבת להקביל ליחסו לביתו הקבוע אך לא מעבר לזה.

אין עליו חובה לסבול צער או סבל בגלל ישיבתו בסוכה מעבר למה שיש לו במשך שהותו

בביתו, ואינו חייב להיות צמוד לסוכה.

(הרב אהרן ליכטנשטיין, "חיוב סוכה במשך טיול", מנחת אביב, עמ' 575-576)

2. באגרות משה (אורח חיים, חלק ג, סימן צ"ג) הבחין בין טיולים ליציאה למסחר בחול

המועד, שמסחר הוא צורך, ואילו טיולים אינם לצורך אלא רק לתענוג, ולכן אסור לדעתו

לצאת לטיול בחול המועד סוכות ללא סוכה.

(הרב משה פיינשטיין, אגרות משה, מובא בדברי הרב יעקב אריאל, שו"ת באהלה של תורה)

בנוגע לפטור של הולכי דרכים מן הסוכה הזכיר רש"י בפירושו הליכה לצורך מסחר.

בעקבות דברי רש"י יש מחלוקת בין הרב משה פיינשטיין לרב אהרן ליכטנשטיין בשאלה

אם הפטור של הולכי דרכים חל גם על היוצאים לטיול.

הסבר את הסברה של כל אחד מהם. (4 נקודות) /המשך בעמוד 3/

2. מצווה הבאה בעבירה

א. "לולב הגזול... פסול".

(1) על פי הגמרא, כתוב שני טעמים לדין זה.

(2) על פי כל אחד מן הטעמים שכתבת, ציין מהו דינו של לולב גזול ביום טוב שני.

נמק את דבריך.

(3 נקודות)

ב. עיין בדברי הריטב"א שלפניך, וענה על השאלות שאחריהם.

"חג הסוכות תעשה לך" (דברים ט"ז, י"ג) – למעוטי סוכה גזולה.

תמיהא מילתא, הא למה לי קרא, תיפוק ליה דהוה ליה מצווה הבאה בעבירה כדאמרינן בקרבן ובלולב?

תירצו בתוספות, דליכא למימר מצווה הבאה בעבירה אלא בדבר הבא לרצות כקרבן ולולב, אבל לא בשאר מצוות. וליתא, כדמוכח בירושלמי גבי מצה גזולה. והתם נמי מוכח קצת דמצווה הבאה בעבירה איסור תורה הוא.

וי"ל דאנן השתא לשמואל קיימינן דלית ליה מצווה הבאה בעבירה בפרק לולב הגזול (סוכה, ל, ע"א), ומשום הכי אצטריך ליה קרא למעוטי גזולה.

(חידושי הריטב"א, מסכת סוכה, דף ט, עמוד א)

(1) הסבר את התירוץ של בעלי התוספות לקושיה "תמיהא מילתא... בקרבן ובלולב",

והסבר את הדחייה של הריטב"א לתירוץ של בעלי התוספות.

(2) הסבר את התירוץ של הריטב"א לקושיה "תמיהא מילתא... בקרבן ובלולב", והסבר

מניין למד הריטב"א ששמואל "לית ליה מצווה הבאה בעבירה בפרק לולב הגזול".

(7 נקודות)

ג. על פי התוספות בסוגיית לולב הגזול, כתוב את דעת שמואל בנוגע למצווה הבאה בעבירה.

(2 נקודות)

3. "כל המצוות כולן מברך עליהן עובר לעשייתן"

א. (1) על פי התוספות, כתוב שלוש מן הדרכים לברך על ארבעת המינים "עובר לעשייתן".

(2) הסבר מדוע כל אחת מן הדרכים שכתבת נחשבת "עובר לעשייתן".

(6 נקודות)

ב. (1) "דאע"ג דאמרי' בסוף ראוהו ב"ד (ראש השנה, כח, ע"ב) דמצוות אינן צריכין כוונה

מ"מ בעל כורחו לא נפיק".

הסבר את הקושיה ואת הדחייה של הקושיה שבדברי התוספות האלה.

(2) "והא דלא משני הכא בסוף פירקין".

הסבר שאלה זו של בעלי התוספות. בתשובתך הסבר את קושיית הגמרא

ש"בסוף פירקין".

(6 נקודות)

4.

נטילת לולב שבעה ימים במקדש ובירושלים בזמן הזה

א. עיין בשני המקורות שלפניך, וענה על השאלה שאחריהם.

1. מדינה היא שאר ארץ-ישראל חוץ מירושלים (רמב"ם, פירוש המשנה, סוכה, ג', י"ב).
  2. ראיתי לחקור איך הדין בירושלים בזמן הזה אי ניטל מן התורה בו כל שבעה... דאם ירושלים יש לו דין מקדש לענין לולב, בזה פליגי רש"י והרמב"ם.
- ... בירושלמי (סוכה, פרק ג', הלכה י"א) מבואר ד"ושמחתם לפני ה' אלקיכם שבעת ימים" קאי על ירושלים, הרי מפורש כדעת הרמב"ם. ...ומעתה יש לבאר אם גם בזמן הזה יש לירושלים דין זה. וזה תלוי אי קדושת ירושלים קידשה לעתיד לבוא... דלדעת הרמב"ם (הלי' בית הבחירה ו, טז) קדושת העזרה וירושלים קידשה לעתיד לבוא... ולפי זה יש לדון דלולב ניטל בירושלים גם בזמן הזה כל שבעה מן התורה חוץ משבת.
- ... "לפני ה'" שייך גם בזמן הזה, דקדושת ירושלים שהוא ע"י השראת השכינה לא בטלה, כמו שכתב הרמב"ם, אם כן מוכח דמצוות לולב נוהג גם עתה בירושלים מן התורה כל שבעה...
- (הרב יעקב עטלינגר, ערוך לנר, ביכורי יעקב, סימן תרנח, ס"ק א')

הרב יעקב עטלינגר קבע "דמצוות לולב נוהג גם עתה בירושלים מן התורה כל שבעה".

הוא ביסס את קביעתו על המקורות האלה: פירוש הרמב"ם למשנה, ירושלמי, והלכות בית הבחירה של הרמב"ם.

הסבר את הביסוס של הרב יעקב עטלינגר לקביעתו זו. בתשובתך הסבר מה למד

הרב עטלינגר מכל אחד מן המקורות האלה. (6 נקודות)

ב. עיין בדברי הרב שלמה גורן שלפניך, וענה על השאלה שאחריהם.

לפי שיטה זו של הרמב"ם הרי לא נתבטלה חובת הנטילה כל שבעה בירושלים גם לאחר חורבן הבית... ולמה אפוא היה צורך לתקן לאחר החורבן שיהא לולב ניטל במדינה כל שבעה 'זכר למקדש', הרי עדיין הלולב ניטל כל שבעה במקדש דהיינו בירושלים כמו בזמן הבית?

... נטילת לולב צריכה להיות "לפני ה' ". לאחר חורבן הבית לאו 'לפני ה' ' היא ירושלים, ואין מצוותה כל שבעה אלא כמדינה יום אחד בלבד. לכן אם לא היה רבן יוחנן בן זכאי מתקין שיהא הלולב ניטל במדינה כל שבעה לאחר החורבן, הייתה הנטילה כל שבעה מתבטלת גם מירושלים, והרי למדו שציון צריכה דרישה וזיכרון למצוותיה שלפני החורבן, לכן התקינו בגללה שיהא ניטל כל שבעה גם במדינה זכר למקדש, דהיינו ירושלים כולה לפי שיטת הרמב"ם.

(הרב שלמה גורן, תורת המועדים, עמ' 448-449)

הרב שלמה גורן שאל שאלה על דברי הרמב"ם שלכאורה אינם מתיישבים עם תקנת

רבן יוחנן בן זכאי.

הסבר את השאלה של הרב שלמה גורן ואת תשובתו על שאלתו. (4 נקודות)

ג. הסבר הבדל אחד בין דעת הרב יעקב עטלינגר לדעת הרב שלמה גורן בנוגע לנטילת לולב

בירושלים בזמן הזה. (2 נקודות) /המשך בעמוד 6/

5. מתנה על מנת להחזיר

א. "ומעשה ברבן גמליאל ורבי יהושע ורבי אלעזר בן עזריה ורבי עקיבא שהיו באין בספינה... והחזירו לרבן גמליאל".

(1) הגמרא למדה ממעשה זה שהלולב של רבן גמליאל היה "מתנה על מנת להחזיר".

הסבר את הלימוד של הגמרא.

(2) הגמרא למדה ממעשה זה ש"מתנה על מנת להחזיר שמה מתנה".

הסבר את הלימוד של הגמרא.

(3 נקודות)

ב. (1) עיין בדברי הרא"ש שלפניך, וענה על השאלה שאחריהם.

וצריך שיתנהו לו במתנה גמורה על מנת שיחזיר, ואחר שיצא בו צריך לחזור וליתנה לו במתנה בשעת חזרה. אבל אם אמר לו יהא במתנה עד שתצא בו ואחר כך יהא שלי כבתחילה, לא יצא בו, דהווי כמו שאול.

(רבנו אשר, רא"ש, מסכת סוכה, פרק ג', סימן ל')

בדברי הרא"ש מתוארים שני מקרים שבהם אדם נטל לולב שניתן לו במתנה על מנת להחזיר – במקרה הראשון האדם יצא ידי חובת נטילת לולב, ובמקרה השני האדם לא יצא ידי חובה.

עיין הבדל אחד בין המקרה הראשון למקרה השני.

(2) הרב אריה לייב הכהן, בעל "קצות החושן" ("הקצות"), חלק על הרא"ש וסבר שגם

במקרה השני האדם יצא ידי חובת נטילת לולב.

עיין בדברי הרב חיים פינחס שיינברג שלפניך, וענה על השאלה שאחריהם.

נראה לי בדעת "הקצות" דסבירא ליה דשייך קניין הגוף לזמן אף שמשׁייר זכות פרטי, והיינו שנותן לו הגוף לחלוטין על אותו זמן ויכול לעשות בו כרצונו אלא שמשׁייר בהנתינה זכות מיוחדת. וסבירא ליה דזה אינו מגרע בקניין הגוף... ואם כן בכל קניין לזמן, אף דשייר זכות כזה שאי אפשר לכלות הגוף בפועל, מכל מקום חשיב זה קניין הגוף לשעה, ומשום דנותן לו בפועל הגוף לאותו הזמן, והווי זה כמו שנותן לו הגוף להיות שלו לגמרי עד שיוצא בו. אבל לאחר שיוצא בו צריך להחזיר. ונמצא דפעל השׁייר על הזמן לאחר שיצא בו, אבל עד שיצא בו היה שלו לגמרי להיות יוצא בו, ובוה מובן אמאי חשיב על מנת להחזיר קניין לזמן. והרא"ש סבירא ליה דאם כבר שייר הזכות עכשיו על לאחר זמן, שוב אין זה קניין הגוף, דקניין הגוף צריך להיות עולמי מבלי שׁייר, דהיינו דהגוף שלו על מכירה וכיליון, דאם לא כן אין זה אלא השתמשות והווי כשאילה.

ולפי זה ל"הקצות" דקניין הגוף לשעה חשיב כשלו על אותו זמן, ומשום דיש לו הגוף על אותו זמן להשתמש בו ולעשות בו כרצונו מלבד כיליון, ולא דמי לשאילה, דהגוף נשאר להבעלים והשואל יש לו רק זכות ושעבוד של השתמשות...

(הרב חיים פינחס שיינברג, טבעת החושן, סימן רמא, ס"ק ד, חלק ג, עמ' 272-273)

לפי הרב חיים פינחס שיינברג, נמק את דעת הרא"ש ואת דעת "קצות החושן".

(9 נקודות)

פרק שני (36 נקודות)

ענה על ארבע שאלות: על שלוש מן השאלות 6-9,

ועל שאלה 10 (שאלת חובה) (לכל שאלה – 9 נקודות).

6. סוכה גבוהה מעשרים אמה; סוכה – דירת עראי

א. על פי הגמרא, יש שלושה טעמים של שלושה אמוראים לפסילת סוכה הגבוהה מעשרים אמה.

הסבר מהי הבעיה בכל אחד מן הטעמים שבגללה שני האמוראים האחרים היו צריכים להציע טעם אחר. (5 נקודות)

ב. לפי רבא, סוכה צריכה להיות דירת עראי.

(1) לפי התוספות, מהו גֶדֶר עראי בנוגע לדפנות, ומהו גדר עראי בנוגע לסכך?

(2) הסבר מדוע יש הבדל בין גדר עראי בנוגע לסכך ובין גדר עראי בנוגע לדפנות. (4 נקודות)

7. חזר בו רבי אליעזר

א. (1) "אמר בירא א"ר אמי חזר בו ר' אליעזר".

על פי רש"י, כתוב את ההלכה שממנה חזר בו רבי אליעזר.

(2) בעלי התוספות הקשו ארבע קושיות על רש"י.

הסבר שתיים מן הקושיות.

(6 נקודות)

ב. על פי התוספות, כתוב את ההלכה שממנה חזר בו רבי אליעזר. (3 נקודות)

8. דיחוי אצל מצוות

א. (1) הסבר את המושגים "דיחוי מעיקרא" ו"נראה ונדחה".

(2) כתוב דוגמה אחת להדס "דיחוי מעיקרא" ודוגמה אחת להדס ש"נראה ונדחה".

(6 נקודות)

ב. במשנה במסכת חולין נאמר בנוגע לכיסוי הדם "כיסהו הרוח חייב לכסות".

על פי רבה בר בר חנה בשם רבי יוחנן, דין זה חל רק במקרה שהדם חזר ונתגלה.

רב פפא למד מכך שאין דיחוי אצל מצוות.

הסבר את הלימוד של רב פפא. (3 נקודות)

9. שמחת בית השואבה; בית הכנסת באלכסנדריה

א. "החליל חמישה ושישה זהו החליל של בית השואבה שאינו דוחה לא את השבת ולא את יום טוב".

(1) על פי קושיית בעלי התוספות, הסבר מדוע יש מקום לומר שהחליל של בית השואבה

ידחה שבת ויום טוב. בתשובתך הסבר את המושגים "שמא יתקן כלי שיר" ו"אין שבות במקדש".

(2) התירוץ של בעלי התוספות מתבסס על קביעת הגמרא שהחליל של בית השואבה

הוא "משום שמחה יתרה".

הסבר כיצד קביעה זו מיישבת את הקושיה של בעלי התוספות.

(5 נקודות)

ב. "וכיוון שהגיע לענות אמן הלה [= חזן הכנסת] מניף בסודר וכל העם עונין אמן".

בנוגע לנוהג זה בבית הכנסת באלכסנדריה הקשה רבנו נסים ש"אין עונין אמן יתומה".

על פי התוספות, הסבר את שני התירוצים לקושיה של רבנו נסים. (4 נקודות)

שאלת חובה – ענה על שניים מן הסעיפים א-ג.

10. מבוא לתורה שבעל פה

א. (1) הסבר מדוע נקרא "התלמוד הירושלמי" בשם זה, וכתוב אילו סדרים מן המשנה

נידונו בו.

(2) מהי התרומה של הגאונים לקבלה של "התלמוד הבבלי" בכל תפוצות ישראל?

(4.5 נקודות)

ב. בהקדמה לחיבור "משנה תורה" הסביר הרמב"ם שחיבור זה נועד לפתור שתי בעיות.

ציין את שתי הבעיות, והסבר כיצד פתר הרמב"ם בעיות אלו באמצעות חיבור זה.

(4.5 נקודות)

ג. "כשנתן הקדוש ברוך הוא תורה לישראל, לא נתנה להן אלא כחיתים להוציא מהן סולת,

וכפשתן להוציא ממנו בגד" (מדרש אליהו זוטא).

הסבר את המשל, וכתוב מהו הייעוד של התורה שבעל פה על פי משל זה. (4.5 נקודות)

פרק שלישי — קטע שלא נלמד (16 נקודות)

לפניך משנה ממסכת סוכה, דף מח, ע"א, וסוגיית הגמרא בעניינה.

סוגיה זו עוסקת בהכנות של אדם ביום השביעי של חג הסוכות לקראת סיום החג.

למד את המשנה ואת סוגיית הגמרא (היעזר בפירוש רש"י), וענה על השאלות לפי ההוראה שבעמוד 10.

[הבהרה: על פי רש"י ד"ה "הא לך", בני בבל "לא קים להו בקביעא דירחא". כלומר מכיוון שבני בבל לא

ידעו מתי נקבע ראש החודש בארץ-ישראל, הם היו צריכים לשבת בסוכה גם ביום שמיני עצרת מִסְפָּק.]

לולב וערבה פרק רביעי סוכה

מתני' גמר

מלאכול בשביעי: לא יתיר את

סוכתו. לא יתיר אגדים שלה

לסותרה דהא כל היזר חובתה לישן ולשקן ואי אקלע ליה סעודתא

אכיל לה בגווה: אבל מוריד הוא את הכלים. ואת המלעות

שנשתמש בהן בתוכה כדתניא בפ' הישן (לעיל דף כח:). היו לו כלים נאים

ומלעות נאות מעלן לסוכה: מפני כבוד יום טוב. שמראה כמקין

עלמנו לקראתו למקום שיסעוד שם הלילה: גמ' אין לו מקום.

אחר לאכול שם (שיוריד כליו וזריך לאכול בסוכה) ציו"ט האחרון:

מאי. מה יעשה להוכיח שאינו מוסיף על המלעה לעשות סוכה שמנה

ימים: פוחת זה ארבעה. טפחים ופוסלה: מדליק זה את הנר.

דאמרי' (דף כט.) שרגא בסוכה קטנה לבר ממטללתא: הא לן.

לכני צבל שהשמיני שלהם ספק שביעי דלא קים להו בקביעא דירחא

מדליק זה את הנר ולא יפחתנה ויפסלנה לפי שזריך לישב זה מחר:

והא להו. לכני א"י דקים להו בקביעא דירחא ולא יתבי בסוכה

בשמיני פוחת: הסיגה בסוכה קטנה. בהדלקת הנר: סוכה גדולה

מאי איכא למימר. דהכי אמרן לעיל (שם) שרגא אמרי לה במטללתא

ואמרי לה לבר ממטללתא ולא פליגי הא בסוכה גדולה כו':

מתני' סוכה שבעה כיצד

יגמר מלאכול לא יתיר את סוכתו אבל

מוריד את הכלים מן המנחה ולמעלה מפני

כבוד יו"ט האחרון של חג: גמ' אין לו כלים

להוריד מהו אין לו כלים אלא כי אשתמש

במאי אשתמש אלא אין לו מקום להוריד

כליו מהו ר' חייא בר (רב) אמר

פוחת בה ארבעה ור' יהושע בן לוי אמר

מדליק בה את הנר ולא פליגי הא לן והא

להו הא תינה סוכה קטנה סוכה גדולה מאי

איכא למימר דמעיל בה מאני מיכלא

דאמר רבא מאני מיכלא בר ממטללתא

מאני משתיא במטללתא:

ענה על ארבע מן השאלות 11-15 (לכל שאלה – 4 נקודות).

11. א. כתוב בלשונך מהי הפעולה שאסור לאדם לעשות לאחר ש"גמר מלאכול" ביום השביעי של חג הסוכות, והסבר מדוע אסור לעשות פעולה זו.
ב. כתוב בלשונך מהי הפעולה שמוותר לאדם לעשות לאחר ש"גמר מלאכול" ביום השביעי של חג הסוכות, והסבר מדוע מותר לעשות פעולה זו.

12. "אין לו כלים להוריד מהו
אין לו כלים אלא כי אשתמש במאי אשתמש
אלא אין לו מקום להוריד כליו מהו".
בציטוט זה מן הגמרא יש שאלה, תמיהה על השאלה וניסוח מחדש של השאלה.
הסבר את התמיהה על השאלה ואת השאלה בניסוחה החדש.

13. רב חייא בר רב ורבי יהושע בן לוי השיבו על שאלת הגמרא.
הסבר את התשובה של כל אחד מהם.

14. "ולא פליגי הא לן והא להו".
א. איזו מן התשובות נוגעת לבני בבל? הסבר את דבריך.
ב. איזו מן התשובות נוגעת לבני ארץ-ישראל? הסבר את דבריך.

15. "הא תינח סוכה קטנה... מאני משתיא במטלתא".
הגמרא הקשתה קושיה על התשובה של רבי יהושע בן לוי.
הסבר את הקושיה של הגמרא ואת התירוץ של הגמרא לקושיה זו.

בהצלחה!

נספח — חוברת דפים ממסכת סוכה

הנחיות לנבחן

בחוברת שלפניך דפי גמרא מתוך תכנית הלימודים.
בדפים אלה מובאות הסוגיות שבהן עוסקות השאלות בפרקים א-ב במבחן.

מפתח הדפים בחוברת:

עמודים 3-4	—	דף ב, ע"א — דף ב, ע"ב
עמודים 5-9	—	דף כה, ע"א — דף כז, ע"א
עמודים 10-13	—	דף כח, ע"ב — דף ל, ע"א
עמודים 14-16	—	דף לב, ע"ב — דף לג, ע"ב
עמוד 17	—	דף לט, ע"א
עמודים 19-21	—	דף מא, ע"א — דף מב, ע"א
עמודים 23-27	—	דף נ, ע"א — דף נב, ע"א

סוכה פרק ראשון סוכה

ב: רבינו הגנאל

מסורת הש"ס

(א) [מוספ' רפ"ח],
 (ב) [שבת טע: וסס נמנן],
 (ג) [מיתב פורתא אין לו
 מוזון ואילו י"ל מני לא
 שנתו בה], (ד) [במ"ט טקפ:
 נמי, ט] [וע"כ מוס' שנת
 ד'ה השתא ועניוין
 ב: ד"ה עד ובתבות ג.
 ד"ה שמיס דוק ג. ד"ה
 רביי וצ"ל מה. ד"ה השתא
 ובגדה ה: ד"ה ארבעין],

הגהות הב"ח

(א) רש"י ד"ה כמאן ללא
 הד"ס עם ד"ה הלשו
 ורובו:

גליון הש"ס

גב' א"י מעשה בהילני
 המלכה. עיין עניוין דף
 טו ע"ה מד"ה מילכ
 ועיין בראשון קימן פ"ו:
 שם מדרבנן הוא מדמיה.
 עיין יומא דף פג ע"ה
 כמ"י ד"ה פנ מנה
 ומי"ש שם היתה ממכתם
 לגמיה בעלמא וק"ל ואין
 אמרי' בסוגי' וי"ת קטן
 שמי"ל לטמו מדרבנן הוא
 אפי' מדרבנן לא מתייבש
 אשנה מ"ש ועוד וכו'. ה.
 אפי' מתייבש לא מתייבש
 איהי למתן אומס וע"ג:
 רוב' ד"ה יש בה וכו'.
 לפי חשבון ר"א לעשרים.
 עי' משנת פספ"ץ ח"א
 קימן קטו:

מוסף רש"י

משם ד"ה אמה תמיה (קמון
 ח.כ.)

וולאו. הנך אמוראי: כרצה לא אמרי. דליף מלמען ידעו: ההוא. לאו זדיעה לשיבת סוכה קא אמר אלף זדיעות דורות הצאין היקף סוכות ענגי כבוד הנעשה לנצבות: לימוס המשיח. אותם סוכות יהיו ללל לעונג ולמסמור אבל סוכת מלוא אינה ללל: סרסי. דלין שם סוכה אלף העשויה ללל דההיא דימות המשיח משום דעשויה ללל קרויה סוכה: משום קושיא דאזני. דעשה מחילות של צדול ושינויא לא משמע להו הואיל וקרא לאו דוקא עראי נקט לא ילפינן מיניה שיעורא: כמאן. מהנך אמוראי דלעיל אולא הנך כו': מחלוקת. דר' יהודה ורבנן: משנט שלטא זה עינא. דרך דפנות דאי טעמא משום עראי הוא או משום לל דפנות מגיעות לסכך אמאי מודו רבנן: ע"ג מחלוקת צשאין זה אלף ארבע אמות על ארבע אמות אבל יש זה יותר כו': משום לל. דאי משום משלט עינא צטפי מד' אמות (פורמא') לא שלטא זה עינא: הכי גרסינן מחלוקת צשאנה מחוקק אלף כדאי ראשו כו'. ואם תאמר קשיא דרב אדרב אמוראי ניהו ולאליבא דרב: כמאן דלא כהו. מהנך דלעיל דמפרשי טעמא דעשרים אמה דאי משום משלט עינא צשיעורא דיותר מכדי ראשו ורובו ושלטנו (נמי) לא שלטא וכל נמי ליכא ומחילות קצב נמי צעיא: ראשו ורובו. דרך סעודתן בהסיבה היתה על מנות ומסודין על ג' שמאלס ואין לרובין וקופין וישצין כמנוו לפיכך הולך לומר ראשו ורובו לאפוקי קטנה שראשו נכנס זה ושלטנו ולא רובו או ראשו ורובו ולא שלטנו: למשא. למשך הסוכה דלמנר זין גדולה זין קטנה לא מחלקו אלף צשאין דפנות מגיעות: אלף רב הונא ורב חנן. דלמנר טעמא דרבנן צשיעורא דמשכא הוה ועמר אמר ד"ה ומר אמר ראשו ורובו ושלטנו: נימא צהשער סוכה. צלרצה וצרכצה פליגי דמרווייהו אית להו דכי פליגי רבנן צסוכה המזומנת צשיעור הכשר אורכ סוכה פליגי וצטפי מיהא מכשרי אפילו היא צבושה דכיון דרויחא איכא לל סכך או טעמא אחרינא להכשריה דרב הונא סבר אי אפשר להעמיד מחלוקתן צפומתה מד' אמות דלס כן צללאו צבושה מעשרים אמה פסולה דהכשר סוכה צצארבע אמות כרבי דלמנר קטנה הכי (א. ג.): אבל יותר מכדי ראשו כו' כשריה. וטעמא דפסול למעלה מעשרים לא ידע לן כדלמנן לעיל דהך לא כהו: ומר סבר צנדי ראשו ורובו ושלטנו. וכן ציותר עד ד' אמות צבושה לל וטעמא משום לל אבל ציותר מד' לל פליגי דכיון דרויחא איכא לל: מיצני. להנך אמוראי דפריש' דפלוטמא דמנתי' כדמפרש ואיל: קטן שאינו לריך לאמו. אמרינן לקמן (דף כח.) דחייב למנכו צמנוה סוכה: מדרבנן. שהזקיפו להרגיל את הקטן למנוה שהוא ראוי לה כדי שיהא מחונן ורגיל למנוה: משום

כרבי יורא לא אמרי. הא ללא קאמר משום קושיא דאזני דקאמר על רבא משום דרבי זירא שני לאזני שפיר: וביון דרפנות מגיעות צכבך מישלמ' ביה עינא. ולא דמי לנר חנוכה וקורת מצוי ללא אע"פ שהקורה על גבי כחלים דתמא קורה טפח לא שליט זה עינא כמו צסוכה דרמזה טוצא: י"ש בה יותר מארבע אמות אפילו למעלה מעשרים כשריה. לצסוף מסיק דרב הונא סבר מראשו ורובו ושלטנו עד ד' אמות פליגי יותר מד' אמות כשרה ותימה וכי נכשיר צרכצה משהו יתר מד' אמות אס היתה צבושה מעשרים אפילו טוצא הא ודאי אין כאן לל סוכה ו"ל לעלוס צריך הרוחצ לפי הגוזה "לפי חשבון ד' אמות לעשרים אי נמי קיס לכו לרבנן דאפילו צבושה אלף אי אפשר שלא יהא כאן לל סכך פורתא אס היתה רחבה יותר מד' אמות כדלשכחן צפרק יו"ה" (יומא דף פ.) גזי כותבת עסקה דמייצבא דעתא דלמרינן כולי עלמא טוצא עוג מלך הצען פורתא: כרבי יורא דאמר לא שלטא זה עינא: כמאן דלא כהו. מהנך דלעיל דמפרשי טעמא דעשרים אמה דאי משום משלט עינא צשיעורא דיותר מכדי ראשו ורובו ושלטנו (נמי) לא שלטא וכל נמי ליכא ומחילות קצב נמי צעיא: ראשו ורובו. דרך סעודתן בהסיבה היתה על מנות ומסודין על ג' שמאלס ואין לרובין וקופין וישצין כמנוו לפיכך הולך לומר ראשו ורובו לאפוקי קטנה שראשו נכנס זה ושלטנו ולא רובו או ראשו ורובו ולא שלטנו: למשא. למשך הסוכה דלמנר זין גדולה זין קטנה לא מחלקו אלף צשאין דפנות מגיעות: אלף רב הונא ורב חנן. דלמנר טעמא דרבנן צשיעורא דמשכא הוה ועמר אמר ד"ה ומר אמר ראשו ורובו ושלטנו: נימא צהשער סוכה. צלרצה וצרכצה פליגי דמרווייהו אית להו דכי פליגי רבנן צסוכה המזומנת צשיעור הכשר אורכ סוכה פליגי וצטפי מיהא מכשרי אפילו היא צבושה דכיון דרויחא איכא לל סכך או טעמא אחרינא להכשריה דרב הונא סבר אי אפשר להעמיד מחלוקתן צפומתה מד' אמות דלס כן צללאו צבושה מעשרים אמה פסולה דהכשר סוכה צצארבע אמות כרבי דלמנר קטנה הכי (א. ג.): אבל יותר מכדי ראשו כו' כשריה. וטעמא דפסול למעלה מעשרים לא ידע לן כדלמנן לעיל דהך לא כהו: ומר סבר צנדי ראשו ורובו ושלטנו. וכן ציותר עד ד' אמות צבושה לל וטעמא משום לל אבל ציותר מד' לל פליגי דכיון דרויחא איכא לל: מיצני. להנך אמוראי דפריש' דפלוטמא דמנתי' כדמפרש ואיל: קטן שאינו לריך לאמו. אמרינן לקמן (דף כח.) דחייב למנכו צמנוה סוכה: מדרבנן. שהזקיפו להרגיל את הקטן למנוה שהוא ראוי לה כדי שיהא מחונן ורגיל למנוה: משום

כולהו הני אמוראי כרבה לא אמרי משום דסבירא להו מדהאי ידיעה דבת' בה קרא. ליתא ידיעה למאן דיתב בסוכה צצריך הישבו שיעור ידיעה כי יושב בסכך של אותה סוכה, אלא ידיעה לדורות, כלומר הדורות הבאין כיון שראין שיעורין סוכות ומניחין בית דירוחם, ויושבין בימות התג בסוכה, שואלין מפנין מה עושין כן ומגידין להן אבותיהם מפשה צציאת מצרים. וד' יורא סוכה לימות המשיח היא. כלומר ישיבת ישראל בשלום בלי פחד, או אפילו במדבר במקום שאין שם לא חומה ולא עיר, ואין חוששין אלא לחמה או לרום מטר, וסוכה לצל ולחמסה דיי, ולא לצלל ממנה דין סוכה של מצוה. ומשני ר' יורא אי הכי ליכתוב חופה בלשון כסוה, כלומר דבר המכסה והמסתיר מן השמש ומן המטר, ומן חכ"כ בלשון סוכה, למלך כי גם סוכה של מצוה בעינין זה היא מצוהה. (כרבה) [ברבא] נמי לא אמרי משום קושיא דאזני כו'. הא דאמר ר' יאשיה אמר רב מחלוקת תנא קמא דמנתי' ור' יהודה, בשאין דפנות מגיעות לסכך, אלא התמך דופן [ין] פתחים ויורו תחת הסכך והשאר הנוחו בלא דופן, בלי שיהא האויר נכנס בו. אבל אם מגיעות לסכך אפי' למעלה מכ' אמה כשרה, כרבה דאמר משום ידיעה היא. וקיימא לן כרבה (הא"ל) כל מילין כרב (הונא) עבדי. והא דאמר רב הונא צמשיה דרב, מחלוקת בשאין בה אלא ד' על ד' אמות כו'. והא דאמר רב חנן צמשיה דרב, מחלוקת בשאנה מחוקת אלא ראשו ורובו ושלטנו כו', דבריהן פשוטין הן. כמאן אפילו גבוהה מכ' אמה אפילו לת"ק כשר, וכ"ש לר' יהודה. ורב הונא סבר כמדי' ראשו ורובו ושלטנו עד ד' אמות על ד' אמות פליגי, יתר מד' אמות על ד' אמות, אפילו גבוהה מכ' אמה כשרה לדברי הכל. ומתובטין מהא דתניא סוכה שהיא גבוהה מכ' אמה פסולה, ור' יהודה מכשיר עד ארבעים וחמשים אמה, אמר ר' יהודה מעשה בסוכת הילני המלכה שהיתה גבוהה מכ' אמה (והיה) [והיו] זקנים כנסין אצלה ולא אמרו לה דבר, וישלמו אמרו לו מפני שהיא אשה ואין אשה מצוה במצוה, ואמר להם והלא ד' בגים היו לה תלמידי חכמים. אית לך לומר בסוכת מלכה שאינה מחוקת אלא ראשו ורובו ושלטנו, אלא בשאין הדפנות מגיעות לסכך, דכך אורחיהו דעתיירא למעבד דפנתא קלילן די היא קורא עייל. פי' מן קדר הלכותי בלא חמה. דייקתין מינה, דלא מייתי ראייה מסוכת הילני המלכה אלא ברבר שחלקו והביא סייע לדבריו, וכשני אם תאמר כשאין הדפנות מגיעות לסכך החלוקתם שפירין, שדרך המלכה לישב בסוכה כעין זו.

כולהו כרבה לא אמרי ההוא ידיעה לדורות היא כרבי יורא נמי לא אמרי ההוא לימות המשיח הוא דכתיב ור' יורא א"ב לימא קרא וחופה תהיה לצל יומם ומאי וסוכה תהיה לצל יומם שמעת מינה תרתי כרבה נמי לא אמרי משום קושיא דאזני כמאן אולא הא דאמר ר' יאשיה אמר רב מחלוקת בשאין דפנות מגיעות לסכך אבל דפנות מגיעות לסכך אפילו למעלה מעשרים אמה כשרה כמאן כרבה דאמר משום דלא שלטא בה עינא וביון דרפנות מגיעות לסכך משלמ' שלטא בה עינא כמאן אולא הא דאמר רב הונא אמר רב מחלוקת בשאין בה אלא ארבע אמות על ארבע אמות אבל יש בה יותר מארבע אמות על ארבע אמות אפי' למעלה מעשרים אמה כשרה כמאן כרבי יורא דאמר משום צל הוא וכיון דרויחא איכא צל סוכה כמאן אולא הא דאמר רב חנן בר רבה אמר רב מחלוקת בשאנה מחוקת אלא כדי ראשו ורובו ושלטנו אבל מחוקת יותר מכדי ראשו ורובו ושלטנו אלא רב הונא ורב חנן בר רבה דאניהו קא יהבי שעורא במשכא ואיהו לא קא יהיב שעורא במשכא אלא רב הונא ורב חנן בר רבה נימא בהכשר סוכה קמיפלגי דמר סבר הכשר סוכה בארבע אמות ומר סבר הכשר סוכה במחוקת ראשו ורובו ושלטנו לא דכולי עלמא הכשר סוכה רובו ושלטנו והכא בהא קמיפלגי דמר סבר במחוקת ראשו ורובו ושלטנו פליגי אבל יותר מד' אמות דברי הכל כשרה מיתיבי סוכה שהיא גבוהה למעלה מעשרים אמה פסולה ורבי יהודה מכשיר עד ארבעים וחמשים אמה אמר רבי יהודה (מעשה בהילני המלכה בלוד שהיתה סוכתה גבוהה מעשרים אמה והיו זקנים כנסין ויוצאין לשם ולא אמרו לה דבר אמרו לו) משום ראייה אשה היתה ופמורה מן הסוכה אמר להן והלא שבעה בנים הוו לה ועוד כל מעשיה לא עשתה אלא על פי חכמים למה לי למיתני ועוד כל מעשיה לא עשתה אלא על פי חכמים הכי אמר להו כי תאמרו בנים קטנים היו וקטנים פמורין מן הסוכה כיון דשבעה הוו אי אפשר דלא הו בהו חד שאינו צריך לאמו וכי תימרו קמן שאינו צריך לאמו מדרבנן הוא דמתייבש ואיהו בדרבנן לא משגחה ת"ש ועוד כל מעשיה לא עשתה אלא ע"פ חכמים בשלמא למ"ד בשאין דפנות מגיעות לסכך מחלוקת דרבה של מלכה לישב בסוכה שאין דפנות מגיעות לסכך משום

כרבי יורא לא אמרי. הא ללא קאמר משום קושיא דאזני דקאמר על רבא משום דרבי זירא שני לאזני שפיר: וביון דרפנות מגיעות צכבך מישלמ' ביה עינא. ולא דמי לנר חנוכה וקורת מצוי ללא אע"פ שהקורה על גבי כחלים דתמא קורה טפח לא שליט זה עינא כמו צסוכה דרמזה טוצא: י"ש בה יותר מארבע אמות אפילו למעלה מעשרים כשריה. לצסוף מסיק דרב הונא סבר מראשו ורובו ושלטנו עד ד' אמות פליגי יותר מד' אמות כשרה ותימה וכי נכשיר צרכצה משהו יתר מד' אמות אס היתה צבושה מעשרים אפילו טוצא הא ודאי אין כאן לל סוכה ו"ל לעלוס צריך הרוחצ לפי הגוזה "לפי חשבון ד' אמות לעשרים אי נמי קיס לכו לרבנן דאפילו צבושה אלף אי אפשר שלא יהא כאן לל סכך פורתא אס היתה רחבה יותר מד' אמות כדלשכחן צפרק יו"ה" (יומא דף פ.) גזי כותבת עסקה דמייצבא דעתא דלמרינן כולי עלמא טוצא עוג מלך הצען פורתא: כרבי יורא דאמר לא שלטא זה עינא: כמאן דלא כהו. מהנך דלעיל דמפרשי טעמא דעשרים אמה דאי משום משלט עינא צשיעורא דיותר מכדי ראשו ורובו ושלטנו (נמי) לא שלטא וכל נמי ליכא ומחילות קצב נמי צעיא: ראשו ורובו. דרך סעודתן בהסיבה היתה על מנות ומסודין על ג' שמאלס ואין לרובין וקופין וישצין כמנוו לפיכך הולך לומר ראשו ורובו לאפוקי קטנה שראשו נכנס זה ושלטנו ולא רובו או ראשו ורובו ולא שלטנו: למשא. למשך הסוכה דלמנר זין גדולה זין קטנה לא מחלקו אלף צשאין דפנות מגיעות: אלף רב הונא ורב חנן. דלמנר טעמא דרבנן צשיעורא דמשכא הוה ועמר אמר ד"ה ומר אמר ראשו ורובו ושלטנו: נימא צהשער סוכה. צלרצה וצרכצה פליגי דמרווייהו אית להו דכי פליגי רבנן צסוכה המזומנת צשיעור הכשר אורכ סוכה פליגי וצטפי מיהא מכשרי אפילו היא צבושה דכיון דרויחא איכא לל סכך או טעמא אחרינא להכשריה דרב הונא סבר אי אפשר להעמיד מחלוקתן צפומתה מד' אמות דלס כן צללאו צבושה מעשרים אמה פסולה דהכשר סוכה צצארבע אמות כרבי דלמנר קטנה הכי (א. ג.): אבל יותר מכדי ראשו כו' כשריה. וטעמא דפסול למעלה מעשרים לא ידע לן כדלמנן לעיל דהך לא כהו: ומר סבר צנדי ראשו ורובו ושלטנו. וכן ציותר עד ד' אמות צבושה לל וטעמא משום לל אבל ציותר מד' לל פליגי דכיון דרויחא איכא לל: מיצני. להנך אמוראי דפריש' דפלוטמא דמנתי' כדמפרש ואיל: קטן שאינו לריך לאמו. אמרינן לקמן (דף כח.) דחייב למנכו צמנוה סוכה: מדרבנן. שהזקיפו להרגיל את הקטן למנוה שהוא ראוי לה כדי שיהא מחונן ורגיל למנוה: משום

כולהו הני אמוראי כרבה לא אמרי משום דסבירא להו מדהאי ידיעה דבת' בה קרא. ליתא ידיעה למאן דיתב בסוכה צצריך הישבו שיעור ידיעה כי יושב בסכך של אותה סוכה, אלא ידיעה לדורות, כלומר הדורות הבאין כיון שראין שיעורין סוכות ומניחין בית דירוחם, ויושבין בימות התג בסוכה, שואלין מפנין מה עושין כן ומגידין להן אבותיהם מפשה צציאת מצרים. וד' יורא סוכה לימות המשיח היא. כלומר ישיבת ישראל בשלום בלי פחד, או אפילו במדבר במקום שאין שם לא חומה ולא עיר, ואין חוששין אלא לחמה או לרום מטר, וסוכה לצל ולחמסה דיי, ולא לצלל ממנה דין סוכה של מצוה. ומשני ר' יורא אי הכי ליכתוב חופה בלשון כסוה, כלומר דבר המכסה והמסתיר מן השמש ומן המטר, ומן חכ"כ בלשון סוכה, למלך כי גם סוכה של מצוה בעינין זה היא מצוהה. (כרבה) [ברבא] נמי לא אמרי משום קושיא דאזני כו'. הא דאמר ר' יאשיה אמר רב מחלוקת תנא קמא דמנתי' ור' יהודה, בשאין דפנות מגיעות לסכך, אלא התמך דופן [ין] פתחים ויורו תחת הסכך והשאר הנוחו בלא דופן, בלי שיהא האויר נכנס בו. אבל אם מגיעות לסכך אפי' למעלה מכ' אמה כשרה, כרבה דאמר משום ידיעה היא. וקיימא לן כרבה (הא"ל) כל מילין כרב (הונא) עבדי. והא דאמר רב הונא צמשיה דרב, מחלוקת בשאין בה אלא ד' על ד' אמות כו'. והא דאמר רב חנן צמשיה דרב, מחלוקת בשאנה מחוקת אלא ראשו ורובו ושלטנו כו', דבריהן פשוטין הן. כמאן אפילו גבוהה מכ' אמה אפילו לת"ק כשר, וכ"ש לר' יהודה. ורב הונא סבר כמדי' ראשו ורובו ושלטנו עד ד' אמות על ד' אמות פליגי, יתר מד' אמות על ד' אמות, אפילו גבוהה מכ' אמה כשרה לדברי הכל. ומתובטין מהא דתניא סוכה שהיא גבוהה מכ' אמה פסולה, ור' יהודה מכשיר עד ארבעים וחמשים אמה, אמר ר' יהודה מעשה בסוכת הילני המלכה שהיתה גבוהה מכ' אמה (והיה) [והיו] זקנים כנסין אצלה ולא אמרו לה דבר, וישלמו אמרו לו מפני שהיא אשה ואין אשה מצוה במצוה, ואמר להם והלא ד' בגים היו לה תלמידי חכמים. אית לך לומר בסוכת מלכה שאינה מחוקת אלא ראשו ורובו ושלטנו, אלא בשאין הדפנות מגיעות לסכך, דכך אורחיהו דעתיירא למעבד דפנתא קלילן די היא קורא עייל. פי' מן קדר הלכותי בלא חמה. דייקתין מינה, דלא מייתי ראייה מסוכת הילני המלכה אלא ברבר שחלקו והביא סייע לדבריו, וכשני אם תאמר כשאין הדפנות מגיעות לסכך החלוקתם שפירין, שדרך המלכה לישב בסוכה כעין זו.

(א) [וע"כ רפ"ח ע"ב ואפ"ל מ"ד הכתה כרצה דל מלי ככ עבד ופשוט שפיון על רבתי ה"ה ז"ל].

עין משפט
נר מצוה

כה:

הישן תחת המטה פרק שני סוכה

מסורת הש"ס

(א) פסחים 5:5, ברכות יא.
טז: כמותו ו: מ"ק טו.
א ו'ל' לנבא,

תורה אור השלם

1. ויהי אגשים אשר יהי
טמאים לנפש אדם ולא
יקלו לעשות הפסח ביום
ההוא ויקרבו לפני משנה
ילפני אהרן ביום ההוא:
במדבר טו
2. האנק דם מתים אבל
לא תעשה פארך חבוש
עליך ונקליף תשים
ברגליך ולא תעשה על
שפם ולחם אגשים לא
תאכל: יחזקאל כו יז
3. והפכתו חייבים לאבל
וקל שיריבם לקנות
והעליתי על כל מתים
שק ועל כל ראש קרה
לשמייה פאבל יחיד
ואתריהו כיום מר:
עמות ה

הנהגות הב"ח

(ב) נב' מהו דמיא האיל
ואמר רבא מלטיני:
(ג) תוס' ד"ה משום וכו'
אפילו היכל דמשל זמן
חיובא דפסח כליל ומית
זמן ה"ה נמק:

גליון הש"ס

רש"י ד"ה ספאי פת
מצוה וכו' שהבית מוטא
כו. עיין טורי אגן ר"ה דף
טו ע"כ ד"ה חייב אדם:

הכי גרסינן בצרייתא דבפירי ר"ע אומר מישאל ואלנפן היו שנטמאו
בנדב ואביהו ר' יצחק אומר אם נושאי ארונו של יוסף היו יכולין
היו לנטר ואם מישאל ואלנפן היו יכולין היו לנטר אלא מי היו
טמאי מס מלוה היו שאל שציעי שלהם להיות בערב פסח שנאמר ולא

יכלו וגו': ואם נושאי ארונו של
יוסף או מישאל ואלנפן היו יכולין
היו לנטר. שהרי בלחוד בניסן
הוקס המשכן ושני לו שרף אלעזר
את הפרה שזיו על טמאי מת שצבן
לעשות פסחיהן בטוהרה כדאמר
במסכת גיטין (דף טו.) שמנה פרשיות
נאמרו ביום שזהוקס המשכן ופרה
אדומה אחת מהן ובלחוד בניסן הוקס
המשכן והוא ח' למנאס כדקיימא
לן (שבת דף פו.) אוחו היום נעל עשר
עטרות וכו' מתו נדב ואביהו הלך
מראש חדש ועד הפסח היו יכולין לנטר
וקרל אמר ולא יכלו ונושאי ארונו
של יוסף נמי כבר עברו עליהם
עשרה חדשים ויותר שלא נשאוהו
משמנו כבר מוצד זרלש חדש סיון
כדכתיב (שמות יט) ציוס הזה צלו
מדבר סיני ולא נסעו משם עד
עשרים באייר כל שנה הבחל דכתיב
ויהי צשנה השנית צחדש השני צעריס
צחדש נעלה הענן מעל וגו' ויסעו
מהר ה': טמאי מס מלוה. לאו מת
מלוה דווקא קאמר דאפי' מתייהן נמי
מת מלוה קרי להו דמלוה להמעסק
צהן כגון המלומים צפרשת כהניס
(ויקרא כג) * שהכהן מטמא צו: שאל
שציעי שלהן. ואע"ג דחוו לאורתא
לא אישתרו דקסבר אין שחטין
חורקין על טמא שרף. מכל מקום
שמעינן מיניה דעוסק צמלוה פטור
מן המלוה שהרי נטמאו צמתייהן
צבעה ימים לפני הפסח ואף על פי
שטומחה זו מעכב על ידס אכילת
פסחיהן אלמא מלוה קלה הבאה
לידך איך רריך לדחמה מפני חמורה
העמידה צל: דלא מעא זמן חיוצא.
כשנטמאו עדיין לא הגיע זמן אכילת
פסח: אצל. קרית שמע דמטא זמן
חיוצה צמון החופה והוא ראו לך
אימא ליחייב: אצל פסח צכרת הוא
אימא לא. יטמאו צמת כל שבעה
לפני הפסח: לריכא. למיכת צזיס
הוא לאשמעינן דנטמאו מוך שבעה
דעוסק צמלוה פטור מן המלוה:
מדאמר ליה רחמנא ליחוקאל כו'.

דקאמר ליה רחמנא הנני לוקח ממך את מחמד עייך צמגפה וגו' האנק
דוס מתיס אצל לא תעשה לא תתאצל עליה פארך צחוש על ראשך
שלא כדרך שאר אכלים לפי שאני עושה אותך אוח ומופת לישראל
שך עמידין למות מתייהן ואין איש מתאצל עליהם אלמא אצל אסור
צתפילין: והני מיני צזיס ראשון. דעיקר מררל חד יומא כדכתיב
ואחרייתה כיום מר: פשיטא. מאי שנה הא משאר מלוה לאשמעינן
רצ לעיל דאצל חייב צכל המלוה: צערא דממילא. שהסוכה מצטרפת
כגון חמה או לניה או סירחא צדצרים צסיקין צהן: מיבעי ליה
ליסובי דעפסה. חונה עליו ליישב דעמו למלוה: למיחדי. לשמוח:
משום ייחוד. דסתם סוכה היו עושין צגגומיהן ואין דרך ציאה
ויציאה שם לרצים תמיד מפני הטורח ושמה ירד החמן לעשות
לרכיו וימיחד אחר עם הכלה: צער חסן. שהמקום לר ופתוח
מלות סוכה ומלות ניסואין וכגון ששאר ערב הרגל אצל בתוך
שכרות וקלות ראש: וחייבין צקריס שמע. דמלוה כוונתה אינו אלא פסוק ראשון ויכולים ליישב דעתן שעה קטנה כדי לקרוא פסוק ראשון:
משום

מישאל ואלנפן היו. וא"ת ולמאן דאמר פרק ד' מימות
(סנהדרין דף נב.) דשריפה ממש הואי שנשרפו גופיהן
וכן נמי דריש צמורת כהניס אקרא דותאכל אש אותם אמאי נטמאו
וי"ל דשמא שלהן הימה קיימת כאלו נשרפו על גבי קטבלל כדאמר

ר"ע אומר מישאל ואלנפן היו שהיו עוסקין
בנדב ואביהו ר' יצחק אומר אם נושאי
ארונו של יוסף היו כבר היו יכולין ליטוהר
אם מישאל ואלנפן היו יכולין היו ליטוהר
אלא עוסקין במת מצוה היו *שחל שביעי
שלהן להיות בערב פסח שנאמר יולא יכלו
לעשות הפסח ביום ההוא ביום ההוא אין
יכולין לעשות הא למחר יכולין לעשות
צריכא דאי אשמעינן התם משום דלא
מטא זמן חיובא דפסח אבל הכא דמטא זמן
ק"ש אימא לא צריכא ואי אשמעי' הכא
משום דליכא כרת אבל התם דאיכא כרת
אימא לא צריכא גופא א"ר אבא בר זבדא
אמר רב * אבל חייב בכל מצות האמורות
בתורה *חון מתפילין שהרי נאמר בהן פאר
מדאמר ליה רחמנא ליחוקאל * פארך חבוש
עליך וגו' את הוא דמיחייבת אבל כ"ע פטורי
יה"מ ביום ראשון דכתיב *ואחרייתה כיום
מר ואמר רבי אבא בר זבדא אמר רב יאבל
חייב בסוכה פשיטא מהו דתימא הואיל
(ב) וא"ר אבא בר זבדא אמר רב מצמעער פטור
מן הסוכה האי נמי מצמעער הוא קמשמע לן
ה"מ צערא דממילא אבל הכא אינהו הוא
דקא מצמעער נפשיה איבעי ליה ליתובי
דעתייה וא"ר אבא בר זבדא אמר רב יחתן
והשושבינין וכל בני החופה פטורין מן הסוכה
כל שבעה מ"מ משום דבעו למוחדי וליכלו
בסוכה וליחודו בסוכה אין שמחה אלא בחופה
וליכלו בסוכה וליחודו בחופה אין שמחה
אלא במקום סעודה וליעבדו חופה בסוכה
אביי אמר משום ייחוד ורבא אמר משום
צער חתן מאי בינייהו איכא בינייהו דשכיחי
אינשי דנפקי ויילי להתם למאן דאמר
משום ייחוד ליכא למאן דאמר משום צער
חתן איכא א"ר זירא יאנא אכלי בסוכה וחדו
בחופה וכ"ש דחדו ליבאי דקא עבידנא
תרתו ת"ר חתן והשושבינין וכל בני חופה
פטורין מן התפלה *ומן התפילין וחייבין בק"ש
משום

מזכרין שהשמחה צמעו ולא צרכת
צחופה וצפ"ק דצחופה נמי מזכרין צרכת
חתיס צבית חתיס משמע דוקא צמקום חופה דהוא צית חתיס
ומיהו אין ראייה משם דלמא לאפוקי מדריצי יהודה קא אמי דאמר
אף צבית האיירוסין מזכרין אותה ורריך לדקדק מה היא חופה דאי
צמקום שצרכו תחלה צרכת ניסואין קרי ליה חופה פעמים שאפי'
צרחו הערי מזכרין אותה כשהעם מרוצין ואין יכולין ליכנס
צבית אלא מקום עיקר יציבת חתן וכלה קרי ליה חופה ולא מקום
העשוי לאקראי צעלמא ושם מזכרין צרכת חתיס כל שבעה:
וחייבין בק"ש. כדפירש צקונט' דמלוה כוונתה אינו אלא פסוק ראשון
ויכולין ליישב דעתן שעה קטנה כדי לקרוא פסוק ראשון:
חתן

שחין לה אלא שלש דפנות וצוש לשחק עם כלתו: פדסי. שמי
הרגל קיימא לן צמועד קטן (דף טו.) דאין נושאין נשים צמועד:
פטורין מן הפסלה. דבעיא כוונה: ומן הפסילין. משום דשכיחא
שכרות וקלות ראש: וחייבין צקריס שמע. דמלוה כוונתה אינו אלא פסוק ראשון ויכולים ליישב דעתן שעה קטנה כדי לקרוא פסוק ראשון:
משום

כז א מיי פ"ו מהל' קרבן
פסח הלכה צ סג
עשירי רכז:
כח ב ג מיי פ"ק ד מהל'
אכל הלכה ט סג
עשין דרננן צ טו"ע א"ח
ק"י לא טעף ה וטו"ע
י"ד ק"י שפ טעף א וט"י
כט ד מיי פ"ו מהלכות
טוכה הלכה ג סג
עשין מג טו"ע א"ח ק"י
תמ טעף ה:
ל ה מיי שם טו"ע שם
סעף ו:
לא ו טור וצ"י שם:
לב ז (מיי פ"ו מהל'
תחלה סג עשין יט
טו"ע א"ח ק"י קו סעף
ל טור א"ח ק"י לח:
לג ח מיי פ"ד מהלכות
מפילין הלכה ג סג
עשין כ טו"ע א"ח קימן
לא סעף ו:

רבינו חננאל

ר' יהודה אומר מישאל
ואלנפן היו שנטמאו נדב
ואביהו, ר' יצחק אומר
אם נושאי ארונו של יוסף
היו יכולין היו ליטוהר,
ואם מישאל ואלנפן היו,
יכולין היו ליטוהר, אלא
קוברי מת מצוה היו, וכל
שביעי שלהן להיות ערב
הפסח, שא"י ולא יכלו
לעשות הפסח ביום ההוא.
מכלל המתעסק במצוה
פטור מן המצוה האחרת.
ושנין צריכא זו וזו דאי
אשמעינן גבי פסח כו'.
אמר רב זבדא משמיה רב
אבל חייב בסוכה, ולא
דמי למצמעער דהוא פטור
מן הסוכה. ת"ר חתן וכל
השושבינין וכל בני חופה
פטורין מן התפילין, ומכל
מצות האמורות בתורה,
וחייבין בקרית שמע.

כו:

עין משפט גר מצוה

מד א טושי' א"ח ס"י
ללא סקיף א'
מה ב טושי' א"ח ס"י ד
סקיף טו:
מו ג טושי' ס"י רלא:
מו ד מוי' פ"ד מהלכות
תפילין הלכה כא סג
עשין כב טושי' א"ח ס"י
מ סקיף ו:
מה ה ו מוי' פ"ו מהל'
סוכה הלכה ו סג
עשין מב טושי' א"ח ס"י
מלט סקיף ב:

רבינו הגנאל

ואינו אוחז בקציצה, פ"י
היא הטבלא, דברי ר'
יעקב. הכנים אומרים
ישן אדם שינת עראי,
והוא כדי הילוך מאה
אמה, אבל שינת קבע
יותר מזה [אסור]. אמר
רב אסור לאדם לישן
ביום יותר משינת הסוס,
והוא שחרן נשמי. תניא ר'
ויסי אומר הילדים, בומן
ששוחותין עמהם, חולצין
בין ביום ובין בלילה,
ואחר כך נשנים, ואקשינן
ש"מ בעל קרי אסור
בתפילין. ורשב"א מפי
שרגליו בטומאה. (ת"ש)
[ש"מ] בעל קרי אינו
אסור בתפילין. ת"ד שכח
ושימש מטתו בתפילין,
אינו אוחז לא ברצועה
ולא בקציצה, עד שיטול
ידיו וירסיס מראשו, מפני
שהידים עסקניות הן.
מעשה שהביאו לרבין יוחנן
על לטעום התבשיל
כ"י. תניא לא להחמיר על
אלא שרצו להחמיר על
עצמן. אבל הלכה, אכול
אדם אכילה עראי חוץ
לסוכה, והורעה להחמיר
על עצמו מחמיר.

הישן תחת המטה פרק שני סוכה

מסורת הש"ס

(א) יומא ע"ט, ט [נפשי' שבת קוד: ד"ה שמים יבירי [דס], א] ורובעון יבירי, ד] [לא אלע מקומנו דבקיודשין ע: גרש"י ד"ה צי טבי ובתננות ק"ל. אסור ללאת כ"י לא פירש ועי' בגיטין ד. ט] (ס) [נעיל כה.].

תורה אור השלם

1. עד מתי יציל תשקב מתי תקום משנתך; מש"י ט

גליון הש"ס

רש"י ד"ה כפייל וכו' דמפרש במקום אחר. עיין בתשובת נודע ביהודה מהר"ם מיינא ח"ח ס"י כ:

לעזי רש"י

אלע"ש (אלייני"ש). נשימות.

מוסף רש"י

העלות לסוכה. כל כניסה לסוכה נקבע בלשון עלייה במקום סוכה, לפי שזרין עשין סוכותין בראש גגן [שבת קוד]. שלשה נטלו במפה וכו'. שלשה קולין נגד צו, אחת שלל נטל דיו אלף מנפה כך דיו ומכאן אכלו ולא ציך אחרי (יבמות ע"ט).

ולא יאחו בקציצה. הן תפילין עלמנן דפוס מושפן ורלווען⁴ ודומה לו זמס' גיטין בהצקין (דף נח). ארבעים סאה קלואי תפילין: לישן ציוס. מפני ציטול תורה: דמר. רבה צר נחמני: כרבי. דמננו למד מדת שינתו שהיה יאן רב ציוס כשיעור זה: דרבי כרבי. ורב למדה מרבינו הקדוש שגדל אללו:

ורבי דוד. כך קבל מאבותיו שזו הייתה שינת דוד מלך ישראל: שיאן נשמי. אלז"ש: הוה נייס. ציוס: כמיעל מפומבדייתא לני כוני. *דמפ' י' צמקוס אחר דהוה שינתא פרכי: הנכנס לישן. שאין כוונתו אלא לישן ואינו מהרהר לדבר אחר: רלא חולץ. תפילין: רלא מניח. לפי שציוס אין דרכו לשמש עם אשתו ולא לישן קבע: צנינה חולץ. אפי' לשינת עראי דלמלא מיימלך וישן קבע: היילי. צחורים: לעולם חולץ. ואפי' ציוס: שרגילין צטומאה. קס"ד שמה יראו קרי שהרהור מלוי צהן: לימא קא סבר רבי יוסי כו'. ומיבעי לן למיעבד כוותיה שהלכה כמותו צרוז מקומות דקיימא לן ניימוקן עמונגיטין דף סו. א): שמה יראו וכו'. והא ודאי אסור לצומן לנהוג צהן קלות ראש: עסקניות הן. ושמה נגעו צמקוס הטוינפוט: מתני' אונל פחות מפציצה. מאכל פחות מכציצה: נעלו צמפה. לא נטל דיו אלא כך צמפה דיו משום נקיות דקסבר פחות מכציצה לא צעי נט"י ולא צעי סוכה ולא צעי צרכת המוזן לאחריו דדריש כרבי יהודה (בבב"ב דף מט). ואכלת ושבעת וצרכת אכילה שיש בה צביעה והיינו כציצה אכל לפניו בכל דהו צעי צרכה שהרי נהנה ואסור ליהנות מן העוה"ו בלא צרכה: גמ' מעשה לספור. וכי דרך המדברים להביא אחר דברייהם מעשה הסותר דברייהם דקתני רישא' אולכין ושותין עראי חוץ לסוכה ומציא מעש' דלעשימ' מצטלין לר"ך סוכי: ואמרו

פירש בקובץ' משום נקיות וצמס פירש כן דרבי דוק כהן הוה כדמוכח פ' מי שמתו (בבב"ב דף ע"ב) וצמקוס פרק כל פסולי המוקדשין (בבב"ב דף לו). והיה אוכל על סהרת תרומה וידיים שניות הן ופוסלות את

דבר דבפ"ק לשבת (דף ט"ז). לאפי' פחות מכציצה מקבל טומאה כדמוכח פרק שני דמס' טהרות (מ"א) דתנן אין צו כציצה הוה טמא והכל טהור: ור"א בירך אחריו. סבר לה כרבי יהודה דפרק שלשה שאכלו (בבב"ב דף מט): דלריש ואכלת ושבעת וצרכת אכילה שיש בה צביעה דהיינו כציצה ור"מ פליג ואמר דמצרכין צכית ונראה הלכה כוותיה מדאמר' פרק כילד מצרכין (ס"ג דף לז: ושם) א"ר חייא בר אבא אני ראייתא את ר' יוחנן שאכל זית מליח וצריך עליו תמלה וסוף ועוד אמר' פרק שלשה שאכלו (ס"ג דף מט. ושם) א"ר חייא בר אבא א"ר יוחנן לעולם אינו מוציא רביס ידי חובתן עד שיאכל כזית דגן וכן אמר רב הונא בר יהודה משמיה דרב ומוחק הירושלמי משמע דבצריה לא צביע כזית דאפילו פרידה אחת של ענב או פרידה אחת של רימון טעונה צרכה לפניה ולאחריה והכי איתא בירושל' צריש כילד מצרכין ר' יוחנן נכס זיתא וצרך לפניו ולאחריה והוה ר' חייא בר אבא מסתכל ביה ואמר ליה ר' יוחנן צבלאה מה את מסתכל בי לית לך כל שהוא ממין שצביעה טעון צרכה לפניו ולאחריה אית ליה ומה צריכא ליה מפני שגריעיתו ממעטתו ולית ליה לרבי יוחנן שגריעיתו ממעטתו מה עבד ליה ר"י משום צריה מילתיה דרבי יוחנן אמרה שכן אפילו פרידה אחת של ענב או פרידה אחת של רימון שהיא טעונה צרכה לפניו ולאחריה ובהש"ס שלנו יש כעין מעשה זה פרק כילד מצרכין (ס"ג דף

לז): דא"ר חייא בר אבא אני ראייתא את ר' יוחנן שאכל זית מליח וצרך עליו תמלה וסוף א"ל ר' רימניה לר' ירמא היכי צריך ר' יוחנן אית מליח כיון דשקליה לגריעיתיה צבר ליה שיעורא אמר ליה מי צברת כזית גדול צביעין ציוניו צביעין ויהיה זית דאחא לקמיה דר' יוחנן זית גדול הוה דאע"ג דשקליה לגריעיתיה פשי ליה שיעורא והשמתא אי הוה עובדא דהש"ס שלנו היינו הישא דירושל' א"כ חולק על שלנו ולא סמכין עליה מדלא שני ליה משום דצריה הוה אכל שמה שני מעשים היו וההיא דירושל' היה זית שלם ואכלו עם הגרעין דהוה צריה אכל ההוא דהש"ס שלנו לא היה צו גרעין שכן קתם זית מליח בלא גרעין הוה ולא הוה צריה הוצרך לתוך גדול היה זית דירושלמי קטן מוזית ציוני היה והרואה להוציא עלמנו מספיקא לר"ך שיאכל כזית אפילו בצדכר שהוא צריה ודוקא לענין צרכה שלאחריה אכל לפניו מצרך אפי' פחות מכזית בכל דבר דלפניו לא צביעין שיעור דאסור ליהנות בעוה"ו בלא צרכה כדמשמע מעובדא דר' דוק דקאמר ולא צריך אחריו כדפרי' משום דקבר לה כר' יהודה משמע הא לפניו צריך וכן פירש בקובץ' ואמרין צירושלמי בתחלת פרק כילד מצרכין כל שאומר עליו שלם צרכות אומר לפניו המוציא להם מן הארץ וכל שאין אומר עליו ג' צרכות אין אומר עליו המוציא להם מן הארץ הצינו הרי פחות מכזית דאין אומר עליו שלם צרכות מעתה לא יאמרו לפניו המוציא להם מן הארץ הא א"ר יעקב בר אבא לאשאר מניס נכרעא פ"י לא אחא לחלק בין דבר שיש בו כשיעור לדבר שאין בו כשיעור אלא אחא לחלק בין פת לאשאר מאכל של חמשת המינים כגון מעשה קדירה שאין מצרכין אחריו ג' צרכות וכן כוצא דארעא ופת הבאה בציטין כי לא קבע סעודתיה עליה ופת אורז ודומן שאין מצרכין אחריהם שלם צרכות אין אומרים עליהם המוציא להם מן הארץ ואע"ג דבב"ב כילד מצרכין (ס"ג דף לו. ושם) נפקא לן צרכה בתחלה בק"ו מבסוק כשהוא צבע מצרך כשהוא רעב לא כ"ש מ"מ לא שייך למימר דיו וצמשהו מצרך בתחלה אע"ג דלא מצרך צסוף דאותו ק"ו אינו אלא גלוי מלתא בעלמא דצרכה לפניו לאו דאורייתא כדתנן פרק מי שמתו (ס"ג דף כ:): בעל קרי על המוזן מצרך לאחריו ואינו מצרך לפניו וכן צפ' היה קורא (ס"ג דף נח. ושם) תניא הפועלים שהיו עושין מלאכה אלל בעל הבית אולכין פתן ואין מצרכין לפניו אכל מצרכין לאחריה שמי צרכות ולענין שמה נראה שמצרכין אכזית יין על הגפן ועל פרי הגפן אע"ג דלגבי יוה"כ לא הוה שיעור חסוד צפחות ממלא לוגמא כדאמר פ' צמרא דיומא (דף ע"ג. ושם) לא ילפינן מיינה צרכת היין לאחריו מדע דלענין אכילה הוה שיעורא ציוס הכפורים כמותם ולענין צרכה מייחייב לאחריו צכית דהלכה כרבי מאיר כדפרישית ואית למ"ד לענין קידוש דא"י מלא לוגמא הלך לצרך אחריו נמי יכול להיות דלא צביעין מלא לוגמא ומיהו קצת היה נראה לדקדק דמודי ר' מאיר בשמיה דצבי כציצה דבפרק שלשה שאכלו (בבב"ב דף מט. ושם) דריש ר"מ ואכלת זו אכילה ושבעת זו שמה ואכילה צכית ור' יהודה דריש ואכלת ושבעת זו אכילה שיש בה צביעה ואי זו זו כציצה וכיון דנפקא לן לר"מ שמה מושבעת א"כ צביעין מושבעת ושמה זו לחלק בין שמה לאכילה דלמלא צביעה בשמיה הוה צביעה בשמיה הוה צביעה בשמיה וכל הני שיעורין דרבנן ניינה כדמוכח פרק מי שמתו (ס"ג דף כ: ושם) דאמר' הכא צמאי עסקין דאכל שיעורא דרבנן ולענין צרכה דלאחריה לא מנינו שום שיעורא אלא כזית לר"מ וכציצה לר' יהודה וקרא אסמכתא בעלמא דמלאורייתא צביעין שמה גמורה והא דאמר' פרק שלשה שאכלו (ס"ג דף מט.) שמעון בן שטח לגרימיה הוה דעבד משמע דאינו מוציא אחרים ידי חובתן עד שיאכל כזית הא צכית דגן מוציא אע"פ שהמלך והמלכה מסתמא אכלו כדי שובען לא דמי גדול דרבנן לקטן דרבנן ללא מפיך דאורייתא דהא גדול אפילו לא אכל כלל היה רחוי (להו) להוציא אחרים וכן פירש שם בצבונתם: ואמרו

מסורת הש"ס

6) [לעיל טו, ג.] [שיריון
...א] [לעיל טו, טו, יג,]
ד) [לעיל טו, טו, יג,]
ה) [לעיל טו, טו, יג,]
ו) [לעיל טו, טו, יג,]
ז) [לעיל טו, טו, יג,]
ח) [לעיל טו, טו, יג,]
ט) [לעיל טו, טו, יג,]
י) [לעיל טו, טו, יג,]

הכי גרסינן **נימא סיהו סיוכסיה דרב יוסף**. דלמר לעיל⁶ מרתי
תלת: **ואזני**. דלמר כדטעיס בר זי רב דהיינו כציליה דכציליה
אוכל הנאכל כציליה אחת הוא כדלמר⁷ 'צפ' בתרא דיומא (דף
פ.) מכל האוכל אשר יאכל: **הא כציליה צני נטילא ידים וצרכה**.

אכל סוכה אפי' כציליה נמי לא:
בתני י"ד **סעודות**. ובגמרא
מפרש טעמא: **אין לדבר קצבה**. אס
רצה להתענות אין אנו זוקקין לו אלא
אס יאכל לא יאכל מוז' לנסוכה: **מוז'**
מליני י"ט הראשון. שאינו ראשי
להתענות כדליף בגמרא: ישלים.
סעודתו זאת צייט האחרון בשמיני
עזרת ואע"פ שאינו בסוכה ובגמרא
פריך עלה: **גמ' מלאן ואינך**
רשות. דהכי יליפינן לה צפ' בתרא
עשר יום לחדש מערב
תאכלו מצות עד יום
האחד ועשרים לחדש
בערב: שבות כי יח

תורה אור השלם

1. מעות לא יוכל לתקן
והחזקן לא יוכל
לקנות: קהלת א טו
2. בראשן בארבעה
עשר יום לחדש מערב
תאכלו מצות עד יום
האחד ועשרים לחדש
בערב: שבות כי יח

הגהות הב"ח

6) רש"י ד"ה מלאן א"ו
תאכל מצות היה ולא:

מוסף רש"י

לילה הראשון חובה
מבאן ואיךך רשות.
שס רצה יכל לאכול כשר
כלל לנס על להתענות
(פסחים קכג.) תרגומא.
לפסן (ויחא עטס.)

רבינו חננאל

ואקשינן מדר' (צחק)
[צדוק] (דר) [כ]שנתנו לו
אוכל פחות מכביצה, אכלו
חזק לנסכה במפה בלא
נטילת ידים וכלא ברכה.
דיקא מנה הא כביצה
ביני סוכה, וקשיא לרב
יוסף דאמר שתיים ושליש
לגימול היא אכילת נראי
שאוילך חזק לנסכה,
ולאבי דאמר כדאכיל
בר זי רב ועייל ללילה.
ושנין לעולם אפי' כביצה
לא ביני סוכה, אלא
דיקא מנה מנה⁸
פחות מכביצה, הא כביצה
בעי נטילת ידים, ובעי
ברכה. וקשיא לן הכי.
א) וירושלמי ר' אבמיא
מלאה הוה דמין אחרונה,
עבר ר' חייא בר אבא
וחייא, אמר ליה דיל דמרך
גו מטלתך. ור' יצחק
בר פרוזי הוה שושבינה
דחד בר בש, שאיל לר'
ליעזר, א"ל ויל דמוך גו
מטלתך [וכן אמר ר' יוסי.
ר' זעירא טליק לגזורה,
פי' לשבות הבן דר' אילא,
ולא קיבל עליו מטעים
מדי, עד דיפני מוסף,
ט) או משום שאין כבוד
להלמידי (בבב) הלכות
ביתו (כמיס) [ברבל].
תני כל שאומרים עליו
שלו ברכות לאחריו אומר
לפניו ברכת המוציא,
כל שאין אומרים עליו
שלו ברכות לאחריו אין

תורה אור השלם

1. מעות לא יוכל לתקן
והחזקן לא יוכל
לקנות: קהלת א טו
2. בראשן בארבעה
עשר יום לחדש מערב
תאכלו מצות עד יום
האחד ועשרים לחדש
בערב: שבות כי יח

הגהות הב"ח

6) רש"י ד"ה מלאן א"ו
תאכל מצות היה ולא:

מוסף רש"י

לילה הראשון חובה
מבאן ואיךך רשות.
שס רצה יכל לאכול כשר
כלל לנס על להתענות
(פסחים קכג.) תרגומא.
לפסן (ויחא עטס.)

רבינו חננאל

ואקשינן מדר' (צחק)
[צדוק] (דר) [כ]שנתנו לו
אוכל פחות מכביצה, אכלו
חזק לנסכה במפה בלא
נטילת ידים וכלא ברכה.
דיקא מנה הא כביצה
ביני סוכה, וקשיא לרב
יוסף דאמר שתיים ושליש
לגימול היא אכילת נראי
שאוילך חזק לנסכה,
ולאבי דאמר כדאכיל
בר זי רב ועייל ללילה.
ושנין לעולם אפי' כביצה
לא ביני סוכה, אלא
דיקא מנה מנה⁸
פחות מכביצה, הא כביצה
בעי נטילת ידים, ובעי
ברכה. וקשיא לן הכי.
א) וירושלמי ר' אבמיא
מלאה הוה דמין אחרונה,
עבר ר' חייא בר אבא
וחייא, אמר ליה דיל דמרך
גו מטלתך. ור' יצחק
בר פרוזי הוה שושבינה
דחד בר בש, שאיל לר'
ליעזר, א"ל ויל דמוך גו
מטלתך [וכן אמר ר' יוסי.
ר' זעירא טליק לגזורה,
פי' לשבות הבן דר' אילא,
ולא קיבל עליו מטעים
מדי, עד דיפני מוסף,
ט) או משום שאין כבוד
להלמידי (בבב) הלכות
ביתו (כמיס) [ברבל].
תני כל שאומרים עליו
שלו ברכות לאחריו אומר
לפניו ברכת המוציא,
כל שאין אומרים עליו
שלו ברכות לאחריו אין

הישן תחת המטה פרק שני סוכה

כו.

עין משפט
גזר מצוה

מש א ב מיי פ"ו מהל
סוכה לנסה ז סג
עשין מג טו ט"ע ח"ט טי
מלע ספיף ג:

לעוי רש"י

פרוגני"ש (פרגו"ט).
מסעימס.
שקלי"ק (שנישק"ל).
ממוכה על משק הבית.

רבינו חננאל (המשך)

אומרים עליו המוציא.
התיבון פחות מכביצה אין
אומרים (לפניו) [עליו]
ג' ברכות, ממהה אין
אומרים לפני המוציא.
ושני ר' אחא, לשאר
המינין נצרכה. כלומר, כל
מין שחייב אחריו ג' ברכות
אומרים לפני המוציא.
מתני' ר' אליעזר אומר
י"ד סעודות חייב אדם
לאכול בסוכה אחת ביום
ואחת בלילה, וחכמים
אומרים אין לדבר קצבה,
אינו חייב אלא יום
טוב הראשון בלבד. כר'
שמן בן יהוצדק, דאמר
נאמר [בחמשה עשר
בת המצות אכילת מצה,
ונאמר בחמשה עשר בת
הסוכות ישיבה בעין דירה,
מה חג המצות אכילה
בלילה הראשון חובה
שנא' בערב תאכלו מצות,
הכתוב קבעו חובה, אף
בתג הסוכות ישיבה בעין
דירה, ג) באכילה בסוכה,
מבאן ואיךך רשות דמצוה.
ועוד אמר ר' אליעזר מי
שלא אכל בלילה יום טוב
הראשון, והא חייב מחייב
ליה לאכול בכל יום שתי
סעודות, והנה חייב בשאר
הימים, וכל שכן בלילה
יום טוב הראשון. אמר ר'
אסי חזר בו ר' אליעזר.
ואסקאב כי זו השלמה,
במיני תרגומא. תניא ר'
אליעזר אומר

ואמרו העלום לכוכה. צפ' בתרא דיומא (דף עט): מיימי
מתני' דהכא זהאי ליטנא לא מפני שהלכה כן אלא
שלא להחמיר על עמנו וכשנתנו לר' לזוק כו' היינו משום דמתרלינן
מתניתין הכי מיימי לה הש"ס כאילו משמנו שנייה קך:

הא כביצה בעי נט"א לאכילה. ולא
מישמתי צמפה דחיישין דלמלא
נגע דמססיק פ' כל הצמר (חולין דף
קז): ומינה תימה דהא ר' לזוק כהן
היה כדפריש"י וא"כ אפי' כציליה שרי
צמפה בלא נט"א כדלמר שמואל התם
המירו מפה לאוכלי תרומה ולא
המירו מפה לאוכלי טהורו⁹:

תשובו בעין תדורו

יליף בגמרא שזה נאמר
כאן משבו ונאמר להלן ופמה אהל
מועד משבו וימס ולילה צבעת ימים
מה ישיבה שנאמר להלן עשה זה
את היללות כצמיס חף ישיבה האמורה זה
כאן עשה זה לילות כצמיס וטעמא
דדבין מפרש ר' יוחנן צסס רבי
ישמעאל נאמר חמשה עשר בפסח
ונאמר ט"ו צגג מה ט"ו הנאמר זה
צפסח לילה הראשון חובה ושאר
כל הימים רשות חף ט"ו הנאמר צגג
לילה הראשון חובה ושאר כל הימים
רשות צברייל צעו זי מה להלן עד
שיכנס למצה כשהוא תאוף חף כאן עד
זי מה להלן עד שיאכל כוית דגן מנה
חף כאן עד שיאכל כוית דגן סוכה:
אי בעי אבי' ואי בעי לא אבי'.
כלל דלי אכיל מייד לאכול
צסוכה כדלמרין לעיל ומשמע הכא
דציי"ט לא הוי חובה וזי צעי לא
אכיל כלל חזן מליני י"ט הראשון לפי
זה אס טעה ולא הזכיר של י"ט
צצרכת המזון אינו רריך לחזור והא
דלמר¹⁰ פ' ששנה שאכלו (צרכות דף מט):
צצמות וי"ט דלא סגי ליה דלא אכיל
אס טעה חזר לא מיתוקמא אלא
צצילי י"ט הראשון של פסח צצילי
י"ט הראשון של חג והא דלשכתן
צצפ' צ' דציליה (דף טו): וצפ' אלו
דצריס צצפסס (דף סח): גבי י"ט
חלקהו חזיו לה' וחזיו לנס חזיו
לאכילה וחזיו לצית המרדש דצרי
ר' יהושע אפשר צצירשא ופירי דאין
צצגן צצרכת המזון ולא צעי הזכרת
י"ט אכל לילי י"ט הראשון של חג
לא סגי צצלא פת כיון דילפינן מחג
המזות צצע"ג דלר' אליעזר אמרינן
צצשאר ימיס א"י השליס צצמיני
תרגומא ילאס: **והא א"ר אליעזר**
"דסעודותיהיבאדסלאכלבסוכה.
האך דמשליס צציי"ט האחרון פריך
דליכא סוכה: **חזר בו ר' אליעזר**.
אכל חכמים לומר שאין לדבר קצבה
ואס רצה להתענות ילענה חזן מליני י"ט הראשון וזהא מיהא פליג
עלייהו דקסבר יש לה תשלומין כמו שיש תשלומין לקרבן י"ט ראשון
חף צציי"ט אחרון כן פ"י צצקונטרס וליטנא דיטליס ואס השליס לא
משמע כלל לשון תשלומין אלא לשון השלמה חשזין של י"ד סעודות
ועוד כיון דממנה יליפינן לא מנינן שיהא תשלומין למנה של לילה

ואמרו העלום לסוכה וכשנתנו לו לרבי צדוק
אוכל פחות מכביצה נטלו במפה ואכלו
חזק לסוכה ולא בירך אחריו הא כביצה בעי
סוכה לימא תיהו תיובתיה⁶ דרב יוסף
ואבוי דילמא פחות מכביצה נטילה וברכה
לא בעי הא כביצה בעי נטילה וברכה:
מתני רבי אליעזר אומר ארבע עשרה
סעודות חייב אדם לאכול בסוכה אחת
ביום ואחת בלילה "והכ"א אין לדבר קצבה
חזן מליני י"ט ראשון של חג בלבד⁷ ועוד
אמר ר' אליעזר מי שלא אכל [לילי] יום טוב
הראשון ישלים לילי יו"ט האחרון של חג
וחכמים אומרים אין לדבר תשלומין ועל
זה נאמר ימעות לא יוכל לתקן וחסרון
לא יוכל להמנות: **גמ' מ"ט דר' אליעזר**
תשוב כעין תדורו מה דירה אחת ביום ואחת
בלילה אף סוכה אחת ביום ואחת בלילה ורבנן
כדירה מה דירה אי בעי אכיל אי בעי לא
אכיל אף סוכה נמי אי בעי אכיל אי בעי
לא אכיל אי הכי אפי' לילי יום טוב ראשון
נמי א"ר יוחנן משום ר' שמעון בן יהוצדק
נאמר כאן חמשה עשר ונאמר חמשה עשר בחג
המצות מה להלן לילה הראשון חובה
מכאן ואילך רשות אף כאן לילה הראשון
חובה מכאן ואילך רשות והתם מגלן אמר קרא
² בערב תאכלו מצות הכתוב קבעו חובה:
ועוד א"ר אליעזר: והא א"ר אליעזר ארבע
עשרה סעודות חייב אדם לאכול בסוכה
אחת ביום ואחת בלילה אמר בירא א"ר
אמי חזר בו ר' אליעזר משלים במאי אילימא
בריפתא סעודה דיומיה קא אכיל אלא מאי
ישלים ישלים במיני תרגומא יצא שאל
אם השלים⁸ במיני תרגומא יצא שאל
אפטרופוס של אנריפס המלך את אלא
אליעזר כגון אני שאינו רגיל לאכול אלא
סעודה אחת ביום מהו שאוכל סעודה אחת
ואפטר אמר לו בכל יום ויום אתה ממשך
כמה פרפראות לכבוד עצמך ועכשיו אי
אתה ממשך פרפרת אחת לכבוד קונך
ועוד שאלו כגון אני שיש לי שתי נשים
אחת בטבריא ואחת בצפורי ויש לי שתי
סוכות אחת בטבריא ואחת בצפורי מהו
שאצא מסוכה לסוכה ואפטר אמר לו לא
שאני אומר כל היוצא מסוכה לסוכה בטל
מצותה של ראשונה תניא ר' אליעזר אומר

אזל סוכה אפי' כציליה נמי לא:
בתני י"ד **סעודות**. ובגמרא
מפרש טעמא: **אין לדבר קצבה**. אס
רצה להתענות אין אנו זוקקין לו אלא
אס יאכל לא יאכל מוז' לנסוכה: **מוז'**
מליני י"ט הראשון. שאינו ראשי
להתענות כדליף בגמרא: ישלים.
סעודתו זאת צייט האחרון בשמיני
עזרת ואע"פ שאינו בסוכה ובגמרא
פריך עלה: **גמ' מלאן ואינך**
רשות. דהכי יליפינן לה צפ' בתרא
עשר יום לחדש מערב
תאכלו מצות עד יום
האחד ועשרים לחדש
בערב: שבות כי יח

תורה אור השלם

1. מעות לא יוכל לתקן
והחזקן לא יוכל
לקנות: קהלת א טו
2. בראשן בארבעה
עשר יום לחדש מערב
תאכלו מצות עד יום
האחד ועשרים לחדש
בערב: שבות כי יח

הגהות הב"ח

6) רש"י ד"ה מלאן א"ו
תאכל מצות היה ולא:

מוסף רש"י

לילה הראשון חובה
מבאן ואיךך רשות.
שס רצה יכל לאכול כשר
כלל לנס על להתענות
(פסחים קכג.) תרגומא.
לפסן (ויחא עטס.)

רבינו חננאל

ואקשינן מדר' (צחק)
[צדוק] (דר) [כ]שנתנו לו
אוכל פחות מכביצה, אכלו
חזק לנסכה במפה בלא
נטילת ידים וכלא ברכה.
דיקא מנה הא כביצה
ביני סוכה, וקשיא לרב
יוסף דאמר שתיים ושליש
לגימול היא אכילת נראי
שאוילך חזק לנסכה,
ולאבי דאמר כדאכיל
בר זי רב ועייל ללילה.
ושנין לעולם אפי' כביצה
לא ביני סוכה, אלא
דיקא מנה מנה⁸
פחות מכביצה, הא כביצה
בעי נטילת ידים, ובעי
ברכה. וקשיא לן הכי.
א) וירושלמי ר' אבמיא
מלאה הוה דמין אחרונה,
עבר ר' חייא בר אבא
וחייא, אמר ליה דיל דמרך
גו מטלתך. ור' יצחק
בר פרוזי הוה שושבינה
דחד בר בש, שאיל לר'
ליעזר, א"ל ויל דמוך גו
מטלתך [וכן אמר ר' יוסי.
ר' זעירא טליק לגזורה,
פי' לשבות הבן דר' אילא,
ולא קיבל עליו מטעים
מדי, עד דיפני מוסף,
ט) או משום שאין כבוד
להלמידי (בבב) הלכות
ביתו (כמיס) [ברבל].
תני כל שאומרים עליו
שלו ברכות לאחריו אומר
לפניו ברכת המוציא,
כל שאין אומרים עליו
שלו ברכות לאחריו אין

כח:

עין משפט גר מצוה

כב א מיי פיו מלי' סוכה הל' א טושי"ב
 ל"ח סי תרמ טושי"ב
 כג ב מיי טע סה הל' א סג
 עשין כמ טושי"ב ל"ח
 סי תרמ טושי"ב א'
 כד ג מיי טע סה הל' ט
 טושי"ב טע סה טושי"ב ד'

רבינו הגנאל

השוא הכתוב אשה לאיש, ולכן עונשין שבתורה. וכן שני אביי סוכה הלכתא, ואצטרך סד"א תשוב כתיב, ורשינן תשובו כעין תורה, מה דירה איש ואשתו אף סוכה איש ואשתו חייבין, קמ"ל אשה פטורה. רבא אמר סד"א גיף ט"ו ט"ו סד"א המצות, מה ט"ו דהג המצות נשים חייבות אף ט"ו דהג הסוכות נשים חייבות, קמ"ל דלא. וקרא דכתיב בסוכה האורה, לרבות הגרים. ומדסיבה הלכתא יום הכפורים שהנשים חייבות בעינו קרא, לפי לי בהא קרא אה אמה השוא הכתוב אשה לאיש לכל עונשין שבתורה. ושנין כי אתא קרא לחיובתו נשים בתוספת עינו, והוא בין השמשות של יום הכפורים. סד"א הורא ומיעשה קרא להאי תוספת מכתב, דכתיב כי כל הנפש אשר לא עושה וגו', על עמנו של יום חייב כרת ולא על התוספת מעינו, נמי מעטתו לנשים, קמ"ל האורה, לרבות הנשים האחריות לעינו. **פיסקא** כל קטן שאינו צריך לאמא חייב בסוכה. ותינא נמי לי האורה, לרבות כל נרבות הקטנים, והתנן נשים ועבדים וקטנים פטורים. ושנין הא דתי קטנים פטורים, כקטן שצריך לאמו, והא דתי קטנים חייבין, כקטן שאינו צריך לאמו. ואיכא נהן שאינו צריך לאמו, כגון שפנה ואין אמו מקנתה, או יגור ואינו קורא אימא אימא שתי פנימיה. ואפי' קטן שהגיע לחינוך מדרבנן הוא דמחייב ליה, אי הכי כל האורה לאמי אתא, ואמר ליה אליעזר מיביב ליה לגו שנתגיה בחולו של מועד שחייב לישב סוכה ולישב שום רבוי דמרבין גרים ומשוררין: **כאן** בקטן שהגיע לחינוך. כגון קטן שאינו צריך לאמו ואפי' דמתמינן קתני לה צדיק דרך הש"ס (דף ד. טס) דריש כל זכור לרבות הקטנים ופריך והתנן חוץ ממשע שועה וקטן ומשני כאן בקטן שהגיע לחינוך דהיינו חתם כל שאינו יכול לאחז צידו של אצוי ולעלות מירושלים להר הבית ואם יכול לעלות היינו הגיע לחינוך וקס"ד דמקשה דלל קטן מרבי משום דקרא סתמא כתיב מרבינא לב ודכותו בריש צנות כותמי (מה דף ג. טס) דלי לאו משום דבת שלש שנים ויום אחד לענין הלכתא הוא מרבי אפי' בת יום אחד מדכתיב ואשה משום דקרא סתמא כתיב והשתא הגיע לחינוך דמרבין בכל דוכתא אין כולן שוים אלא כל אחד לפי ענינו דהכא אמרי' באין רריך לאמו וגבי חגיגה שיכול לעלות ובסוף לולב הגזול (לקמן דף ט. טז) גבי לולב צידע לנענע וגבי לילית צידע להתעטף וגבי תורה צידע לדבר: **תשובו** בעין תדרור. רבא נמי דמפרש טעמא אחרינא גבי שומרי גנות לעיל (דף ט. טז) לא פליג אהא צרימתא דפרישית שס: **ומשנן** בסוכה. לצאר טעם המשניות והיינו הש"ס ופריך והא תנוי לצר ממטללתא לפי שצריך מחשבה ורוחצ איר ומשני דבגמרא נמי יש עיוני' כגון

הישן תחת המטה פרק שני סוכה

השוא הכתוב אשה לאיש. ואל"ת פ"ק דערבין (ד' ד): דלמר אין לי אלא איש שהעריך אשה שהעריכה מנין וצפ"ד מיתות (סנהדרין דף טו.) גבי מקלל אצוי ואמו דלצטרך לן איש איש לרבות אשה דריש לה מדכתיב איש תרי וזמני דלין מיעוט

השוא הכתוב אשה לאיש לכל עונשין שבתורה אמר אביי לעולם סוכה הלכתא ואצטרך ס"ד אמנא תשובו כעין תדרור מה דירה איש ואשתו אף סוכה איש ואשתו קמ"ל רבא אמר ואצטרך ס"ד אמנא ליהף חמשה עשר חמשה עשר מחוג המצות מה להלן נשים חייבות אף באן נשים חייבות קמ"ל והשתא דאמרת סוכה הלכתא קרא למה לי לרבות את הגרים סד"א האורה בישראל אמר רחמנא ולא את הגרים קמ"ל יום הכפורים מדרב יהודה אמר רב נפקא לא נצרכא אלא לתוספת עינו סד"א הואיל ומיעט רחמנא לתוספת עינו מעונש ומאזהרה לא נתחייבו נשים כלל קמ"ל: אמר מר כל לרבות את הקטנים והתנן נשים ועבדים וקטנים פטורים מן הסוכה ל"ק כאן בקטן שהגיע לחינוך כאן בקטן שלא הגיע לחינוך קטן שהגיע לחינוך מדרבנן הוא מדרבנן וקרא אסמכתא בעלמא הוא: קטן שאינו צריך לאמו כו': היכי דמי קטן שאינו צריך לאמו אמרי דבי ר' ינאי כל שנפנה ואין אמו מקנתהו רבי (ט) ואמר כל שנעור משנתו ואינו קורא אמא (א) [אמא] גדולים נמי קרו אלא (אימא) כל שנעור ואינו קורא אמא אמא: מעשה וילדה בלתו כו': מעשה לסתור חסורי מחסר' והכי קתני ושמואי מחמיר ומעשה נמי וילדה בלתו של שמואי הזקן ופחת את המעזיבה וסיכך על המטה בשביל הקטן: **מתני'** כל שבעת הימים אדם עושה סוכתו קבע וביתו עראי ירדו גשמים מאימתי מותר לפנות משתסרה המקפה משלו משל למה הדבר דומה לעבד שבא למוזג כוס לרבו ושפך לו קיתון על פניו: **גמ'** ת"ר יכל שבעת הימים אדם עושה סוכתו קבע וביתו עראי כיצד היו לו כלים נאים מעלן לסוכה מצעות נאות" מעלן לסוכה אוכל ושותה ומטייל בסוכה מה"מ (ד"ר) יתשובו כעין תדרור מוכאן אמרו כל שבעת הימים עושה אדם סוכתו קבע וביתו עראי כיצד היו לו כלים נאים מעלן לסוכה מצעות נאות מעלן לסוכה אוכל ושות' ומטייל בסוכה ומשנן בסוכה אינו והאמר רבא מקרא ומתנא במטללתא ותנוי בר ממטללתא ל"ק: הא במגרא הא בעיוני ב'

אמר אביי לעולם סוכה. לפטור' הלכתא היא דאלו קרא חיובא קמרינא דאזרח גברי הוא דמשמע וה' לרבות את הנשים הוה לן למדריש' דכדרישין ציוס הכפורים אלא שהלכה למשה מסיני פוטרתו ודקתני האזרח להוליא את הנשים אסמכתא בעלמא הוא ועיקר קרא לרצויי אתא דלקמן.

ודקשיא לך למה לי הלכתא לפטור' הא מצות עשה שהזמן גרמא הוא אצטרך ס"ד כו': רבא אמר אצטרך. מה התם נשים חייבות בזכילת מלאה ואף ע"ג דמלאה מצות עשה שהזמן גרמא דנפקא כד"ר צפסקים (דף מג.) שאמר לא תחלל עליו חמץ שבעת ימים מאכל מצות כל שיצנו צבל מאכל חמץ ישנו צקוס אכול מלאה ונשים ישנן צמנות לא תעשה דהיינו חילת חמץ: והשתא דאמרת סוכה לפטור' הלכתא היא. ולאו ממשמעותא דחילו ה' דקרא רצוייא היא קרא למה לי כלומר אמאי אתא ה' דסוכה: לרבות את הגרים. שחייבים צקוסה: מדרב יהודה נפקא. ולמה לי קרא ה' דהאזרח לרצויי נשים לעינו: **לסופס עינו.** שהצריך הכתוב להשמיל ולהתענות מצדדו יום: **הואיל ומעטיה קרא.** מלאו וכתת דכתיב צעניו (ויקרא כג) צענא היום הזה על עמנו של יום עונש כרת ואינו עונש כרת על תוספת עינו ומאזהרה נמי אימנעוט צפרק צמרא דיומא (דף פא.) נשים נמי למעטי דלא ליחייבו ציה אפילו למנות עשה בעלמא: קטן שהגיע לחינוך. משאניו רריך לאמו: **אסמכתא בעלמא נינהו.** וקרא לרבי אליעזר כדלית ליה לרבות גר שנתגייר צינתים וקטן שגדל דעושים סוכה צמולו של מועד מה שאין שאר ישראל עושין או לרצונן כדלית להו שכל ישראל ראיין ליבש צקוסה אחת ולהקטיר סוכה שאולה: הכי גרסינן **כל שניעור משנתו ואינו קורא אמא.** שאינו כרוך אחריה לקרותה בכל עשה שניעור: ופרכי' [אמא] גדולים נמי קרו. כלומר שאינו קורא לאמו הוא דקריית ליה אין רריך לאמו הא אם קורא אמא רריך לאמו קריית ליה אפילו גדול שאינו רריך לאמו רגיל לקרותה כשניעור: **אלא כל שניעור ואינו קורא אמא.** שאינו כרוך אחריה לקרות ולשנות עד שתצא אליו צבל קורא ושותק לאו רריך לאמו הוא: **מעשה לפטור.** דהא קטן הרריך לאמו הוא ואמאי פיתת וסיכך: **מתני'** סוכו קבע. להיות כל עיקר דירתו צה: **מאימתי מותר לפנות.** הימנה ולירד: **משפסרה** כל משפסרה קפוי לא רך ולא עז קפוי

מקפה: משל לעבד כו'. כלומר גשמים היורדים צחג סימן קללה הס משל לעבד כו': ושפך לו קיתון. של מים על פניו ובגמרא (טז.) מפרש מי שפך למי: **גמ'** ומשנן בסוכה. סוכר למודו ומתחבו על צוריו לעמוד (ב) דהיינו שעתא דלמוראי וצברא של טעמי משנה בזרייתא מה טעם זה חייב וזה פטור זה אסור זה מותר: **מקרי ומפני.** לקרות שצבתו ולשנות משניות הערוכות וסגורות צפה: **במטללתא.** צקוסה: ופנוי. הש"ס דהוא סכרא לטרות ולשנן וכן שמעתא דלמוראי שאין צבות אלא מכלל דקדוקי שהן למידין מתוך דברי משנה דמדמו מלתא למלתא: צר ממטללתא. אם יראה דמנטער הוא ומנטער פטור מן הסוכה והאזיר יפה לו להרמיז עמו. קא סלקא דמיה מנוי משנן: הא למיגרס כו'. כלומר מרי גוויי שנין הו' למיגרס גמרא בצורה ה' וכבר והיינו שמעתא רריך סוכה והיינו משנן: לעיוני. צר ממטללתא: כ'

מקפה: משל לעבד כו'. כלומר גשמים היורדים צחג סימן קללה הס משל לעבד כו': ושפך לו קיתון. של מים על פניו ובגמרא (טז.) מפרש מי שפך למי: **גמ'** ומשנן בסוכה. סוכר למודו ומתחבו על צוריו לעמוד (ב) דהיינו שעתא דלמוראי וצברא של טעמי משנה בזרייתא מה טעם זה חייב וזה פטור זה אסור זה מותר: **מקרי ומפני.** לקרות שצבתו ולשנות משניות הערוכות וסגורות צפה: **במטללתא.** צקוסה: ופנוי. הש"ס דהוא סכרא לטרות ולשנן וכן שמעתא דלמוראי שאין צבות אלא מכלל דקדוקי שהן למידין מתוך דברי משנה דמדמו מלתא למלתא: צר ממטללתא. אם יראה דמנטער הוא ומנטער פטור מן הסוכה והאזיר יפה לו להרמיז עמו. קא סלקא דמיה מנוי משנן: הא למיגרס כו'. כלומר מרי גוויי שנין הו' למיגרס גמרא בצורה ה' וכבר והיינו שמעתא רריך סוכה והיינו משנן: לעיוני. צר ממטללתא: כ'

מקפה: משל לעבד כו'. כלומר גשמים היורדים צחג סימן קללה הס משל לעבד כו': ושפך לו קיתון. של מים על פניו ובגמרא (טז.) מפרש מי שפך למי: **גמ'** ומשנן בסוכה. סוכר למודו ומתחבו על צוריו לעמוד (ב) דהיינו שעתא דלמוראי וצברא של טעמי משנה בזרייתא מה טעם זה חייב וזה פטור זה אסור זה מותר: **מקרי ומפני.** לקרות שצבתו ולשנות משניות הערוכות וסגורות צפה: **במטללתא.** צקוסה: ופנוי. הש"ס דהוא סכרא לטרות ולשנן וכן שמעתא דלמוראי שאין צבות אלא מכלל דקדוקי שהן למידין מתוך דברי משנה דמדמו מלתא למלתא: צר ממטללתא. אם יראה דמנטער הוא ומנטער פטור מן הסוכה והאזיר יפה לו להרמיז עמו. קא סלקא דמיה מנוי משנן: הא למיגרס כו'. כלומר מרי גוויי שנין הו' למיגרס גמרא בצורה ה' וכבר והיינו שמעתא רריך סוכה והיינו משנן: לעיוני. צר ממטללתא: כ'

מקפה: משל לעבד כו'. כלומר גשמים היורדים צחג סימן קללה הס משל לעבד כו': ושפך לו קיתון. של מים על פניו ובגמרא (טז.) מפרש מי שפך למי: **גמ'** ומשנן בסוכה. סוכר למודו ומתחבו על צוריו לעמוד (ב) דהיינו שעתא דלמוראי וצברא של טעמי משנה בזרייתא מה טעם זה חייב וזה פטור זה אסור זה מותר: **מקרי ומפני.** לקרות שצבתו ולשנות משניות הערוכות וסגורות צפה: **במטללתא.** צקוסה: ופנוי. הש"ס דהוא סכרא לטרות ולשנן וכן שמעתא דלמוראי שאין צבות אלא מכלל דקדוקי שהן למידין מתוך דברי משנה דמדמו מלתא למלתא: צר ממטללתא. אם יראה דמנטער הוא ומנטער פטור מן הסוכה והאזיר יפה לו להרמיז עמו. קא סלקא דמיה מנוי משנן: הא למיגרס כו'. כלומר מרי גוויי שנין הו' למיגרס גמרא בצורה ה' וכבר והיינו שמעתא רריך סוכה והיינו משנן: לעיוני. צר ממטללתא: כ'

מקפה: משל לעבד כו'. כלומר גשמים היורדים צחג סימן קללה הס משל לעבד כו': ושפך לו קיתון. של מים על פניו ובגמרא (טז.) מפרש מי שפך למי: **גמ'** ומשנן בסוכה. סוכר למודו ומתחבו על צוריו לעמוד (ב) דהיינו שעתא דלמוראי וצברא של טעמי משנה בזרייתא מה טעם זה חייב וזה פטור זה אסור זה מותר: **מקרי ומפני.** לקרות שצבתו ולשנות משניות הערוכות וסגורות צפה: **במטללתא.** צקוסה: ופנוי. הש"ס דהוא סכרא לטרות ולשנן וכן שמעתא דלמוראי שאין צבות אלא מכלל דקדוקי שהן למידין מתוך דברי משנה דמדמו מלתא למלתא: צר ממטללתא. אם יראה דמנטער הוא ומנטער פטור מן הסוכה והאזיר יפה לו להרמיז עמו. קא סלקא דמיה מנוי משנן: הא למיגרס כו'. כלומר מרי גוויי שנין הו' למיגרס גמרא בצורה ה' וכבר והיינו שמעתא רריך סוכה והיינו משנן: לעיוני. צר ממטללתא: כ'

מסורת הש"ס

(א) יצמות פד: תמורה ב: צ"ק טו. פסקים מג. קדושין ד: הל' ממ: (ג) ופגיה (ד) ג' עירובין פב. (ה) ז'ל עמנון צן לקיש. (ו) רש"י (ז) רש"י מ"ז. (ח) עמי בנשי' שבת קמ: (ט) ד"ה שמיס. (י) לעיל כו. (יא) ע"ז ערבין ג. (יב) ווע"ע מוס' צ"ק טו. ד"ה שמו ובדף ע"ד ד"ה שמו. (יג) ווע"ע מוס' סנהדרין פו. ד"ה ע"ז בעמדות פא: (יד) ע"ז ב"ל (ט) ו"ז ב"ל עיון ש"ס.

תורה אור השלם

1. פסכת תשובו שבתע ימים כל ימאדח יבשר אל ישוב פסחת: ויקרא כב כג

הגהות הב"ח

(א) רש"י ד"ה ומשנן צקוסה וכו' לעמוד עליו דהיינו:

גליון הש"ס

תוס' ד"ה השויה וכו' בלשון זכר הוא דאמר' השויה. ע"ז מוס' דף מג ע"ג ד"ה ומנ:

מוסף רש"י

לכל עונשין שבתורה. לאו וכתת, אכל עשה לא היו עשה, הלך מצות עשה שהזמן גרמא שיש פטורות, אלא כל מעשה צין שהזמן גרמא צין שלא הזמן גרמא נשים חייבות (פסחים טז.) מכלל שיש חייבות שיהי על כל ל"ת שצבורה שהי עושן מלקות (פסחים מג.) ואינו קורא אמא אמא. דלא צ"ח ע"ז דלמתי לקמייהו אי אלו רריך לאמו (שורבין פב.) מעלן לסוכה. על מיקס דסוכה נקיע צלמן עליה משפסרה סוכה. לפי שזיון עשין סוכתיהן בלמא גנן שבת ע"ז. בעין תדרור. צכ"ב שהוא דר כל המעשה להניח החוקמה מורה להניח דירמו ולדור כלן צקוסה עס ממויט וכלי משמטו ומשמטו (ע"ז כב.)

(א) אולי דל"ל למגס דלא בני קביעות א"י סוכה ולענין צפסקא וכו' ועי' ברין דהניח פירוש ה' טעם י"ח.

כ"ט:

הישן תחת המטה פרק שני סוכה

עין משפט
גר מצוה

א א מיי פ"ח מהלכות
לולב הלכה א סמג
עשין מד טו"ש"ע א"ח ק"י
תמנע ספיק א:
ב ב מיי וסמג שם טו"ש"ע
א"ח ק"י תרמה ספיק
ה:
ג ג מיי וסמג שם טו"ש"ע
א"ח ק"י תמנע ספיק א:
ד ד מיי שם הלכה ג סמג
שם טו"ש"ע א"ח ק"י
תרמה ספיק ו:
ה ה מיי שם הלכה ט
סמג שם טו"ש"ע א"ח
ק"י תמנע ספיק א ג:

לולב יבש פבור. ומפרש בגמרא משום דלימקש לולב לתארוג דכתיב ביה הדר ולא כמו שפירש הקונטרס משום דכתיב (שמות טו) זה אלי ואנוהו דאין ואנוהו אלא לתחלה ולא מיפסל בהכי כדמוכח פ"ק (לעיל דף י"א): דלמרי רבנן לולב מזה לאוגדו משום שא"ז זה אלי ואנוהו לא אגדו כשר והאי יבש דהכא אין לפרש כמו יבש דפרק אין מעמידין (ע"ז דף ע"ג טע): דמתן הוראנין של נכריס יבשים מותרים ומפרש בגמ' יבשים לאחר שנים עשר חדש דהא אמרינן לקמן (דף ג"ג) גבי דס יבש יבשו רוב עליו ונשתייר שם ששה צדי עליו לחין כשייזין אלמא אין היצבות מלו יבשים עשר חדש אלא יש לומר יצבות דהכא כמו יבשות און ככור דמתן דפרק על אלו מומין (בסו"ט דף לו): רבי יוסי בן המשולם אומר יבשה עד שתיאה נפרכת בצפון:

ועל שהיה ספק בידם למחות ולא מיהו ועל שפוסקים צדקה ברבים ואינן נותנין אמר רב בשביל^א ארבעה דברים נכסי בעלי בתים יוצאין למצויו על כובשי שכר שכיר ועל עושקי שכר שכיר ועל שפורקין עול מעל צואריהן ונותנין על חבדיהן ועל גסות הרוח וגסות הרוח כנגד כולן אבל בענוים כתיב יוענוים יירשו ארץ והתענגו על רוב שלום:

הדרן עלך הישן

לולב הגזול. לולב קף של תמרים והדר מני הדס וערבה באפי נפשייהו: גזול פסול ולקחתם לכם כתיב משלכם: יבש דענין מלוה מהודרת דכתיב (שמות טו) ואנוהו: של אשירה. אילן שעובדין אותו ע"י^א ובגמרא^ב מפרש טעמא: ושל עיר הנדחה. משום דלשרפה קאי דכתיב (דברים יג) ואת כל שללה תקצו^א ולולב צבי שיעור ד' טפחים כדלקמן (דף ג"ג): ויוזן דהאי לשרפה קאי אין שיעורו קיים דכשרוף דמי: נקטס ראשו. פסול דלא הוי הדר: נפרו עליו. משדרה ואינס מחוברין אלא על ידי אגודה כי חופיא שקורין אשקוב"א לאו הדר הוא: נפרדו עליו. מחוברין הן בשדרה אלא שלמעלה הן נפרדין לכאן ולכאן כענפי אילן: יאגדו מלמעלה. אם נפרדו עליו יאגדס שיהו עולין עם השדרה כשאר לולבין: זניי הר הכרז. מפרש בגמרא^ג לזניי שלהן ואש"פ שעלין שלהן קטנים מאד ואין עולין עם ארכה של שדרה: כדי לנענע זו. מפרש בגמרא^ד שלשה טפחים תהא השדרה כנגד אורכו של הדס וטפח יותר כדי לנענע דענין נענע כדלקמן (דף לו): מעלה ומוריד מוליך ומביא לעזר רוחות רעות וטללים רעים: גב' קפסיק וסני. פסול: לא שגא צי"ט ראשון. דחויצה מדאורייתא: לא שגא צי"ט שני. דלימיה בנימילת לולב אלא מדרבנן דביים הראשון כתיב ויקרא^ה עג: בשלמא יבש. פסול דרבנן נמי כיון דמלוה הוא משום זכר למקדש צעין הדור מלוה: אמאי לא. מהיכא תיתי למיפסלה: שאלמנ

תורה אור השלם
1. וענין יירשו ארץ ויהתענגו על רוב שלום: התלים לו יא
2. ולקחתם לכם ביום הראשון פרי עץ הדר כפת תמרים וענף עץ עבת וערבי נחל ישמחתם לפני יי אלהיכם שבעת ימים: ויקרא כג מ

הגהות הב"ח
(א) תוס' ד"ה קפסיק ומני וכו' אלא הכא עדיין לא אסיק אדמיה:

לעזי רש"י
אישקוב"א. א. מטאטא.

מוסף רש"י
נקטס ראשו. הגבוה שבו אם מתקן ראש שני עליו הגבוהין מטולן קורא ראשו (סידור רש"י ס"י רנ"ט). הדר בענין מלוה הדורה צעין, האילו ומכיר שם שמים עליו (לקמן לו):

הדרן עלך הישן

לולב הגזול בהיבש פסול^א בשל אשירה ושל עיר הנדחת פסול דנקטם ראשו נפרצו עליו פסול נפרדו עליו כשר רבי יהודה אומר יאגדנו מלמעלה ציני הר הברזל כשירות^ב לולב שיש בו שלשה טפחים כדי לנענע בו כשר: גב' הקא פסיק ותני לא שנא ביו"ט ראשון ולא שנא ביום טוב שני בשלמא יבש הדר בעינין וליכא אלא גזול בשלמא יום טוב ראשון דכתיב^ג לכם^ד משלכם אלא ביום טוב שני אמאי לא א"ר יוחנן משום רבי שמעון בן יוחי משום

נקטם ראשו. לכאורה מיירי צניי עליו האמנעיים היואלין מראש השדרה אבל קשיא דבגמרא (דף ג"ג) קאמר רבי יהושע בן לוי ניטלה המיומט פסול וכן אותו העלין האמנעיים והא אפילו בנקטס ראשו פסול כל שכן נטלו לגמרי ורריך לומר דנקטס ראשו מיירי ברוב העלין העליונים אי נמי אכתיב ליה לרבי יהושע בן לוי לאמשועינין ניטלה דלקלא דעתיה דכתיב הדר טפי מנקטס אי נמי ניטלה אחת מן המיומט דבנקטס לא מיפסלה אלא נקטמו שתייהן:

נפריצו ע"יו. ברוב עליו איירי כדמיתא במסופתא (פ"ב) ופי' בקונטרס שנפריצו מן השדרה שלו ואינן מחוברין אלא על ידי אגודה משמע שרופה לומר שנתלשו לגמרי מן השדרה ולא משמע כן בגמ' דלמרינן נפרדו דעבד כי חופיא והעלין שנתלשו מן השדרה הווי מיקרו כדלמרינן בגמרא (דף לו): אמר רבה לא י' (ליגוד) איניס לוליבא דהושענא דמשתירי הווי והוי חליפה כלומר אם ארוך הוא יותר מלא מן הערבה וכן לקץ מתחת לא יקלץ צעודו דאגודו דמשתירי עלי הלולב כשנתלש מן השדרה על ידי הקליפה ומן ההוויין עושין חופיא כדלמרינן בגמרא קמא (ב"ק דף ט"ז) האי מאן דגזל לוליבא מחדשיה ועבדינהו הווי קני מעיקרא לוליבא

בגמרא^ה לזניי דקליס: דשרות. לזניי שלהן ואש"פ שעלין שלהן קטנים מאד ואין עולין עם ארכה של שדרה: כדי לנענע זו. מפרש בגמרא^ו שלשה טפחים תהא השדרה כנגד אורכו של הדס וטפח יותר כדי לנענע דענין נענע כדלקמן (דף לו): מעלה ומוריד מוליך ומביא לעזר רוחות רעות וטללים רעים: גב' קפסיק וסני. פסול: לא שגא צי"ט ראשון. דחויצה מדאורייתא: לא שגא צי"ט שני. דלימיה בנימילת לולב אלא מדרבנן דביים הראשון כתיב ויקרא^ז עג: בשלמא יבש. פסול דרבנן נמי כיון דמלוה הוא משום זכר למקדש צעין הדור מלוה: אמאי לא. מהיכא תיתי למיפסלה: שאלמנ

והשתא הווי ועבדינהו חופיא קני מעיקרא הווי והשתא חופיא והיינו שחלק כל עלה ועלה לניסן לפי שכל עלי הלולב כפולים ועמד וחלק אותם שכן דרך לעשות חופיא: **קפסיק** ותני **לא שנא ביו"ט ראשון ור"ש שני**. משמע דייק מדקתני סתם ולא מפליג ומימה הא אמרינן לקמן (דף לו): יקבז וחסר כל שהוא פסול א"ע דצי"ט שני כשר כדלמרינן לקמן (דף לו): בגמ' דר' חנינא מטביל ביה ונפיק ביה ומוקי מתני' צי"ט ראשון ואי דייק מדקתני גזול ולא קתני שאלו הא לקמן בסוף הסוגיא דייק רב נחמן בר יצחק הכי אכל הכא (ב) לא אסיק אלעתיה ואי משום דקתני גזול דומיא דיצש הכי נמי גבי נקב קתני עלתה חזוית על רובו דמפסיל אף צי"ט שני משום הדר ומייהו ביירושלמי משמע קתא דמשום חזוית לא מיפסיל אלא צי"ט ראשון דמסיק עלה רבי יצחק בר נחמן בשם ר' שמואל כל הפסולין אינן פסולין אלא צי"ט ראשון בלבד תמן אמרינן רובו מנד אחד חוטמו כרובו והיינו במקום אחד דלמרינן לקמן (דף לו): גבי חזוית ומייהו אי יום ראשון דווקא על כרחך הדר הוא ולא מיפסיל אלא משום דחשיב כחסר ולא מסתבר כלל וי"ל דר' חנינא לית ליה האי קפסיק ומני כמו שמואל דשמעתין דמוקי מתניתין דגזול צי"ט ראשון ומכשר צי"ט שני אי נמי ברישא דמשנה שייך לדקדק מדתני סתם ולא מפליג אלב כולהו הווי אחרוני אידי דלא מפליג ברישא לא מפליג בסיפא ושוניה דבריו סתם אף על פי שיש לחלק:

בעינין הדר וריבא. משמע דפשיטא ליה דצעין הדר לכולהו יומי ולכס משלכס לא מיתוקס אלא צי"ט ראשון וכן ולקחתם דמעטעין מיניה חסר דצעין לקיחה תמה לא מיפסיל אלא צי"ט ראשון כדקאמרינן לקמן בפירקא (דף לו): ר' חנינא מטביל ביה צי"ט שני ונפיק ביה ומימה מאי שגא זה מזה הא כולהו בהדי הדדי כתיב צדק קרא ולקחתם לכם ביום הראשון פרי עץ הדר ואי משום דמשמע ליה דהני דכתיבי מקמי ביום ראשון עליה קיימי אכל הדר צתריה כתיב אכל קשיא מדכתיב ולקחתם דרשינן בהקומץ רבה (מנחות דף ט) ולקמן בפירקין (דף לו): דלרצעה מינין שזולב מעכבין זה את זה דצעין לקיחה תמה וציליהי פירקין (דף מא): וצריש לולב וערבה (לקמן ד' מג). דרשינן נמי מדכתיב ולקחתם לשון רבים שמהא לקיחה לכל אחד אחד מדלל כתיב ולקחתם לשון יחיד כי היכי דדרשינן פרק רבי ישמעאל (מנחות דף ט) ספירה לכל אחד ואחד מדכתיב וספרתם ואם כן בשאר הימים תסיגי בזמן אחד וצילקיה של אחד בשביל כולם לכך נראה דהיינו טעמא משום דיום ראשון דאורייתא בגזולין ושאר יומי דרבנן זכר למקדש כדאיתא צריש לולב וערבה (לקמן דף מד). הלכך צעיקר הלקיחה כגון ד' מינין ולקיהו לכל אחד תקון בשאר יומי כעין דאורייתא וכן בהדר משום הדור מלוה אכל בחסר ובשאלו לא תקון ובגזול פלוגתא דשמעתין דרבי יוחנן סבר דתקון משום מלוה הצאה בעצירה ושמואל סבר דלא תקון דמתוך שיואל בשאלו יואל נמי בגזול: משום

והשתא הווי ועבדינהו חופיא קני מעיקרא הווי והשתא חופיא והיינו שחלק כל עלה ועלה לניסן לפי שכל עלי הלולב כפולים ועמד וחלק אותם שכן דרך לעשות חופיא: **קפסיק** ותני **לא שנא ביו"ט ראשון ור"ש שני**. משמע דייק מדקתני סתם ולא מפליג ומימה הא אמרינן לקמן (דף לו): יקבז וחסר כל שהוא פסול א"ע דצי"ט שני כשר כדלמרינן לקמן (דף לו): בגמ' דר' חנינא מטביל ביה ונפיק ביה ומוקי מתני' צי"ט ראשון ואי דייק מדקתני גזול ולא קתני שאלו הא לקמן בסוף הסוגיא דייק רב נחמן בר יצחק הכי אכל הכא (ב) לא אסיק אלעתיה ואי משום דקתני גזול דומיא דיצש הכי נמי גבי נקב קתני עלתה חזוית על רובו דמפסיל אף צי"ט שני משום הדר ומייהו ביירושלמי משמע קתא דמשום חזוית לא מיפסיל אלא צי"ט ראשון דמסיק עלה רבי יצחק בר נחמן בשם ר' שמואל כל הפסולין אינן פסולין אלא צי"ט ראשון בלבד תמן אמרינן רובו מנד אחד חוטמו כרובו והיינו במקום אחד דלמרינן לקמן (דף לו): גבי חזוית ומייהו אי יום ראשון דווקא על כרחך הדר הוא ולא מיפסיל אלא משום דחשיב כחסר ולא מסתבר כלל וי"ל דר' חנינא לית ליה האי קפסיק ומני כמו שמואל דשמעתין דמוקי מתניתין דגזול צי"ט ראשון ומכשר צי"ט שני אי נמי ברישא דמשנה שייך לדקדק מדתני סתם ולא מפליג אלב כולהו הווי אחרוני אידי דלא מפליג ברישא לא מפליג בסיפא ושוניה דבריו סתם אף על פי שיש לחלק:

עין משפט נר מצוה

לד א ב ג ד מיי פ"ח
מלכות לולב הל' ה
קמט עשין מד טור ש"ע
ל"ח ס' ממנו סעי' ב'
לה ה טושיע א"ח ס' ממש
מנה סעיף א'
לו ר מיי פ"ח מהל' לולב
הל' ה סמט עשין מד
טושיע א"ח ס' ממש
סעיף א'
לז ר מיי שם סמט שם
טושיע א"ח ס' ממש
קמט סעיף ב'
לח ח מיי שם סמט שם
טושיע א"ח ס' ממש
ממש סעיף א'
לב ט מיי שם סמט שם
קמט שם טור ש"ע
ל"ח ס' ממש סעי' ב'

לולב הגזול פרק שלישי סוכה

רבינו הנאל

ואוקימנא בעבדו שחזרות
או אדומות, אבל אם
היו ירוקות מינה הדרס
אינו, וכשר. אי מיעטין
לאלו הענבים כשר.
דמעטניהו אימת, או
מיקמי דלוגיה פשיטא.
אלא בתר דאגידה, וזו
דחתי מעיקר אנו דחתי.
לעולם בתר דאגידה,
ולולב אין צריך אגד, ואגד
מעבד יום טוב הומנה
היא, והומנה לאו מילתא
היא. פ"ח אין ממעטין
ומיעטין כשר, ואוקימנא
בראשון אלו הענבים
מעבד יום טוב, ושימ
דחתי מעיקר לא הו
דחתי. ולא מוקמינן לה
בראשון ביום טוב,
ונראה ונראה חזרו ונראה
לא (מביעניא) (מיפישטא)
לן. ת"ר אין ממעטין ביום
טוב, משום ר' אליעזר
בר' שמעון אמר ממעטין.
כגון שפליקטן לאכילה
ומשום הכי לא אמרנן
מתקן מנא הוא, וסבר לה
כאבוה דאמר דבר שאין
מתכוין מותר. והוא דאית
ליה הושיענא אחריתי, ואי
לא אמרנן איצטרוי קא
מערין. תנא הותר איגודו
ביום טוב, אגודו כמין
אגודו של יוק. פ"י, שור
שני קצות של הוצא
ונועצן בהושענא עממה
כדי שלא יתפרדו, וכן דרך
אגודי יוק. ואמאי לא עניב
ליה עניבה שהיא חצי
קשר, משום דהיא חצי
סבר ליה כוונתיה דר' יהודה
בחדא דעניבה קשריה
היא, ובולוב צריך אגד
פליג עליה. ב"תנ"י ערבה
גזולה וביבשה פסולה כו'.
ת"ר ערבי נחל אין לי
אלא ערבי נחל, של בעל
ושל הרים מנין, ת"ל ערבי
מכל מקום.

שנים ושלושה מקומות נמי מתחזי במנומר ופסול. אית פסרי
דגרימי אדרבה כדאשכחן לקמן גבי עלמה חזוית ולפי
אותה גירסא קשה דכי מסיק אלא אי איתמר הכי איתמר הוה
מלי לאסוקי איפכא אם מעטו כשר לא שנו אלא במקום אחד
לדמותו מיעוט ענבים הנשארים הו
במקום אחד דכי האי גוונא מסיק
לקמן גבי חזוית אבל אי לא גרסינן
אדרבה יתחא דמשמע ליה הסכרה
שהכל שזה לענין ענבים אע"פ
שחלוקין לענין חזוית:
לעולם בתר דאגדן וקסבר אגד
הומנה בעלמא הוא. וזו
גירסת הקונטרס ואית פסרי דגרסי
וקסבר לולב אין צריך אגד ואת"ל צריך
אגד הומנה בעלמא הוא ולא יתכן כלל
דאי צריך אגד א"כ מייסיל משום
תעשה ולא מן העשוי אי לפינן לולב
מסוכה כדאמרינן לעיל (דף ר"א: ב').
תפשוט מינה דחוי מעיקרא
לא הוה דחוי. לענין
מלות דוקא כדפירש' לעיל ובעיל
דנקטס נמי לא איפשיטא כדפיר'
נמי לעיל: **מודה** ר"ש בפסיק
רישיהו ואימת. ועקרמילתייהו פ"ר'
אליעזר דמילה (שבת קלג.) גבי צמר (א'
לע"ג שיש שם צהרת יקון ואת'
בסוף פרק ספק אכל (כתיבות דף כ':
ושם) גבי חותה גמלים צבצב והוצערו
מאליהן אמר דמאן דמחייבי סבר לה
כרבי יהודה צבצב שאין מתכוין ומאן
דפטר כר"ש ועל כרחיך פסיק רישיה
הוא מדמתחייב לרבי יהודה דבמילתא
דלאו פסיק רישיה ליכא אלא איסורא
צעלמא ואת"ל כר"ש אמאי פטור ו"ל
דאין מתכוין דהתם היינו דאין מושע
בהצטרפתם לכך פטור לר"ש משום
דהו מלאכה שאינה נרביה לגופה כמו
מופר גומא ואין צריך אלא לעפרה
דפטור לר' שמעון אע"פ דפסיק רישיה
הוא וכן הלך חלוון והפגועו צעלמא
כלל גדול (שבת דף ע"ה.) וכן הא דמשני
הכא דאית ליה הושענא יתירא היינו
משום דלא הו מלאכה שאינה נרביה
לגופה ואע"ג דפליגי לר"ש פטור אבל
אסור הכא שרי משום מנחה וצפ"ק
דכתובות (דף ו. ושם) גבי מסוכריא
דנזייתא הארכנו וצקונטרס פירש
כאן דכי אית ליה הושענא אחריתי
אין כאן תיקון כלל):
ואתמ

שנים ושלושה מקומות היו מנומר ופסול אלא
אי אתמר הכי אתמר או שהיו ענביו מרובין
מעליו פסול אמר רב כהדא דבר זה רבינו
הגדול אמרו המקום יהיה בעורו "ל"ש אלא
ענביו שחורות אבל ענביו ירוקות מיני הדרים
הוא וכשר אמר רב פפא יאדומות בשחורות
דמיין דא"ר הנינא האי דם י"שחור אדום הוא
אלא שלקה: אם מיעטין כשר: דמעטניהו
אימת אילימא מקמיה דלאגדיה פשיטא אלא
לבתר דלאגדיה דחוי מעיקרא הוא תפשוט
מינה דחוי מעיקרא לא הוה דחוי לעולם בתר
דאגדיה וקסבר אגד הומנה בעלמא הוא
והומנה בעלמא לאו כלום הוא: ואין ממעטין
ביו"ט: יהא עבר ולקטן מאי בשר דאשחור
אימת אילימא דאשחור מאתמול דחוי
מעיקרא הוא תפשוט מינה דחוי מעיקרא
דלא הוה דחוי אלא לאו דאשחור ביום
טוב נראה ונדרהה הוא שמעת מינה נראה
ונדרהה חזרו ונראה לא לעולם דאשחור
מעיקרא דחוי מעיקרא דלא הוה דחוי
תפשוט מינה אבל נראה ונדרהה חזרו
ונראה לא תפשוט ת"ר אין ממעטין ביום
טוב משום ר' אליעזר בר' שמעון אמרו
ממעטין והא קא מתקן מנא ביו"ט אמר רב
אשי יבגון שלקטן לאכילה ור' אליעזר בר'
שמעון סבר לה כאבוה דאמר דבר שאין
מתכוין מותר והא אבי ורבה דאמרי תרווייהו
מודה ר"ש בפסיק רישיה ולא ימות הב"ע
דאית ליה הושענא אחריתי ת"ר הותר אגדו
ביו"ט אגודו כאגודה של ירק ואמאי ה"לעניבה
מיעבב הא מני ר' יהודה היא דאמר ה"עניבה
קשריה מעלייתא היא אי ר' יהודה אגד
מעלייתא בעי האי תנא סבר לה כוונתיה
בחדא ופליג עליה בתרא: **מתני'** יערבה
גזולה ויבשה פסולה ושל אשרה ושל עיר
הנדרת פסולה ונקטם ראשה נפרצו עליה
והצפצה פסולה כמושה ושגשגו מקצת עליה
ושל בעל כשרה: **גמ'** ת"ר יערבי נחל הגדילין
על הנחל דבר אחר ערבי נחל שעלה שלה
משוך כנחל תניא אידך ערבי נחל אין לי
אלא ערבי נחל של בעל ושל הרים מניין ת"ל ערבי נחל מכל מקום
אבא

תמות כמתכוין חשיב ליה וכי אמרינן דבר שאין מתכוין מותר כגון גורר אדם מטה כסא וספסל וצלנד שלא
יתכוין לעשות חריץ ושל"ג דאיכא למימש דלמא עבד חריץ כיון דלא מתכוין להכי ואפשר לגרירה צלל חריץ כי עבד נמי חריץ דהו מלאכה
גמורה לא מייחייב אבל היכא דודאי עבד מודי: לא לריבא דאית ליה הושענא אחריתי. ולא צריך להאי הלכך אין כאן תיקון כלי דלא
צריכה ליה להכשורה ולא דמי השתא לפסיק רישיה איכא נעמה נעמה ממה נפשך והכא ליכא תיקון כלי אבל אי לא הוה אחריתי
משוי ליה מנא דהא צריך להכי ואע"ג דלא מתכוין להכי אסור דהכי נעמה נעמה ממה נפשך וישיה ולא ימות: הוסיף אגודו. של לולב ציו"ט אגודו
צרכיה בעלמא. יכרוך האגד סביב ויתחזו ראשו בתוך הכרך כמו שאגודין אגודת ירק ולא יקשור שני הראשים כאחד כשאר קשרים
דקשר של קיימא מאצות מלאכות הוא וזה של קיימא הוא ששאר ענבים נעמה נעמה ממה נפשך והכא ליכא תיקון כלי אבל אי לא הוה אחריתי
מיעבב. והכי מייקס טפי ואיסור מלאכה ליכא דעניבה לאו קשריה: ר' יהודה היא כו'. במסכת שבת (דף ק"ג.) דמניח חבל דלי שנפסק
אין קושרו אלא עונבו ר' יהודה אומר כורך עליו פונדל או פסקיה וצבצב שלא יענבו: אי ר' יהודה קשר מעליא בעי. כדמניח לעיל
שאינו אגוד פסול דגמרי מלאכות אוזב והאי לאו אגוד הוא: והאי סתא סתא לה כוונתיה בחדא. דעניבה קשריה היא לענין שבת: ופליג
עליה. בלולב דאין צריך אגד. שמעינן מהכא דבעינן בלולב קשר גמור שיקשור שני ראשי האגד והאגודין כאגודה של ירק לאו אגד הוא
ואפילו רבנן דפליגי עליה דר' יהודה ואמרי לולב שאינו אגוד כשר מודו למנחה לאגודו כדמניח לעיל משום זה אלו ואנוהו ואוקימנא
כרבנן: **מתני'** ערבה גזולה ויבשה פסולה. ללולב דלכא אכולהו קאי: של אשרה ושל עיר הנדרת פסולה. דכיון דלשריפה קאי
כתותי מיכתת שיעוריה: **לפניה**. מין ערבה ועלה שלה עגול כדאמרינן לקמן ופסיל לה מקרא: **כמושה**. פלרי"א: **ושל צעל**. גדילה
צבצה של על הנחל וצמ"י יליף דכשרה: **צעל**. קרקע שאינה צריכה להשקות דקאי ליה צמטת השמים כדאמרי' בשמקין ביה בשמקין
(מ"ק ד' ב.). צעל לשבצא דמייחבתותא כמו כי יבעל צבור תמולה (שפיח טב) ומתרגמינן ארי כמה דמתייבב עלם עם בתולתא. ויהי דפליג
להו צמטני' צד' צבי ותני לולב צאפי נפשיה ודקם צאפי נפשיה וכן ערבה וכן אתרוג ולא עירב ותני להו משום דיש בכל אחד מה
שאין צמטניו דאילו כיוי הר הברזל לא שייך אלא בלולב וענביו מרובין מעליו לא שייך אלא בהדס והצפצה לא שייכה אלא בערבה וערלה
ותרומה לא שייכה אלא באתרוג הלכך איצטריכו ארבע צבי: **גמ'** ערבי נחל הגדילות על הנחל. נחלי מים מנחה ציו ומיחו של צעל
כשרה כדלקמן דכתבי ערבי לשון רבים: **משוך**. ולא עגול פרט לצפצה: **ושל הרים**. ערבה של הרים ולא לצפצה: **ערבי מ"מ**. לשון רבים:
אבא

מנומר ופסול. ללאו דהר הוא שהרי הענבים שחורות והעלין ירוקין.
מנומר ט"ש צלע"ז: אלא שהענבים שחורות. שכבר התחילו
ליבש ומשחירין ומתחלתן ירוקין הם: מיני הדרים נינהו. שמראיהן
שזה לו ואינו נראה מנומר: ואדומות כשחורות דמיין. ללאו מין
ירוק הוא וזהו שחירותו ולכשיבשו
מעט יותר יהיו שחורים: דא"ר הנינא.
לענין דם נדה: דם שחור. צאשה
אדום הוא: אלא שלקה. לפיכך
טמאוהו כדמנן (נדה דף ע"ט.) חמשה
דמים עמאין צאשה אדום והשחור
כו': פשיטא. אמאי נפסלי לה מן
העשוי יש כאן שהרי נאגד כשלא ולא
משום דחוי יש כאן שהרי לא קרא שם
מנחה עליה דחוי: אלא כפר דאגדיה.
ואשמעי' האי תנא דלולב מסוכה לא
ילפינן למיפסליה משום מן העשוי
בפסול מיהו משום דחוי הוה לן
למיפסליה שהרי נקרא עליו שם
הושענא פסולה צעטת אגידתו
ומדמכשר ליה ש"מ דחוי מעיקרא לאו
דחוי הוא ונפשוט מינה פלגא דאיעניא
לן יש דחוי אלל מנחה או אין דחוי
נפשוט מהכא דדחוי מעיקרא לא ארמי'
בה דהו דחוי ולא הוה דחוי אלא
נראה ציו"ט ואח"כ נדחה. כל שנדחה
קודם ציו"ט קרי דחוי מעיקרא: הכי
גרסינן לעולם כפר דאגדי' וקא סבר
אגד הומנה בעלמא הוא. אין אגודתו
קריאת שם להיות חל עליו של לולב
פסול לדמות והלכך אפי' דחוי מעיקר'
אין כאן עד שיקדש עליו היום ועודנו
בפסולו דכיון דמנחה זמן מנחה ולא חזי
ליה מיקרי דחוי אבל מקמי הכי לאו
דחוי הוא: הא מעטנהו ציו"ט כשר.
ואע"ג דנאגד כפר דהא ציו"ט לא
אגיד ליה ודאשחור ענבים אימת דאילו
ירקות לא פסלי: דחוי מעיקרא הוא.
דהא מעט זמן מנחה ולא חזי וזהו ליה
דחוי מעיקרא: אלא דאשחור ציו"ט.
והרי נראה ציו"ט ונדחה כשהשחור:
ש"מ כו'. צממ' פפשוט מינה כו'.
דודאי דחוי מעיקרא עדיף מנראה
ונדחה דמה שלג נראה למנחה מעולם
עד עכשיו השתא הוה דמיתחזו והו
כקרבן שהוקדש עכשיו ומתחלתו
מחוסר זמן היה אבל נראה למנחה
ונדחה ממנה הוה ליה דחוי: **מסקן**
מנא. שהיה פסול ומכשירו: **שלקטן**.
לענבים הללו מן ההדס על מנת
לאוכלן ואינו מתכוין להכשירו: והא
מודי ר"ש צפסיק רישיה ולא ימות.
באומר אמתן ראש צבחה זו בשבת
ואינו רוצה שתמות דכיון דל"א שלא

תורה אור השלם
1. ולקחתם לכם ביום
הראשון פרי עץ הדר
פפת תמרים וענף עץ
עבת וערבי נחל
ישמחתם לפני
אלהיכם שבעת ימים:
ויקרא בכ מ

הנהרות הב"ח
(א) תום ד"ה מודה וכו'
גבי צמר ערלה חף על גב:

לעיו רש"י
טע"ש (טו"ק). מנומר.
פלרי"א (פליצ"ד א').
כמוש.

מסורת הש"ס

מסורת הש"ס

לולב הגזול פרק שלישי סוכה

ל.ט.

עין משפט
גרי מצוה

פט א טו"ע א"ת טו ט
 טפ"ח ב כהנאה:
צ ב מ"י פ"א מהל'
 ברכות ג' ב ופ"א
 ה' ג ופ"ד מה' מפילין
 הלכה ו' סגנו עשין טו
 הלכה ו' סגנו עשין טו
 מ וסי קנה טפ"ח טו
צא ג ד מ"י פ"ח מה'
 שמיטה הלכה ו'
צב ה טס הלכה י'

רבינו הגנאל

וכן יאמר הוא שמה
 רבה והדר מברך. אמר
 ליה רב ספרא משה
 שפיר קאמר, אלא מיהו
 בתרייהו הפת היתם, חזי
 מלחא היא, ואסקי מלחא
 לית לן בה. **מתני'** מקום
 שנתנו לכפול יכפול. תנא
 רבי כופל בה דברים.
 ר"י אליעזר בן יצחק,
 מוסרי, ואוקימנא מוסרי
 לכפול. מאודך לולב מברך
 לברך אחרי יברך, הכל
 כמנהג המדינה. ואוקימנא
 אב"י לאו כן אלא לאחרי,
 אבל לפני מצוה, דקיימא
 לן כל הברכות כולן מברך
 עליהן עובר לעשייתן. פ"י
 כדכתיב וירץ אחימעיך
 דרך הכבוד ויברך את
 הכושי, כלומר רץ אחימעי
 והקדים את הכושי.
פיסקא הלוקח לולב
 מחבירו בשיעית נתון
 לו אתרוג במתנה כו'.
 לא רצה לתת לו אתרוג
 במתנה, מבליע לו דמי
 אתרוג בלולב. פ"י א"ה
 שזה הלולב וזה האתרוג
 זה (ו)נתון לו שני וזה
 בלולב. הלוקח האתרוג
 בחנם, כי בפירושו לתת דמי
 פירות שביעית לעם הארץ
 אסור. והאתרוג שהוא פרי
 אסור בחנאה, אבל הלולב
 שהוא כמו עץ ואינו פרי,
 היתן אומר כי אין בו
 איסור. [מ"הא אריתן
 לקמן שהוא אסור, אלא
 משום שהוא לולב בן שנה
 ששית שגבש שביעית.
 דמיא אין מוסרין פירות
 שביעית לעם הארץ יותר
 ממוון שלש עשרות, ואם
 מוסר אומר לו מעות הללו
 מחוללין כו'. פ"י מוון ג'
 סעודות כדי מוון ליום
 אחד ואפילו לשבת.

אבר לפנינו מצוה לברך. כי האי גוונא אמרי' גבי מגילה פ' הקורא
 את המגילה עומד (ומגילה דף ט"א): וכן תנן פרק ב'א סימן
 (ג"ה ט"א): ויש טעונו ברכה לפניו ואין טעון ברכה לאחריה ומפרש בגמ'
 לאחריה ריחני הוה מני למימר לאחריה הלל ומגילה במקום שנהגו שלא

לברך אחריה אלא ריחני פסיקא ליה
 וכמו כן הוה מני למימר מצוה טובא
 כגון ל"ית וספר וסוכה ולולב למאי
 דפי' ר"ת דלון מברכין למימר מוקי
 אלא אחפילין לחודייהו ודוקא כשמסלקן
 משום לילה וכמאן דלמר לילה לאו זמן
 מפילין הוה':

עובר לעשייתן. מטעם זה צריך
 לברך לולב קודם שיעטלו
 דאי לאחר שנטלו מלאגביה נפק ציה
 כדאמרין בסוף פירקין (דף מ"ג). ומיהו
 לא מסתבר כלל דהיחך יברך עליו והוא
 מונח בכלי הא אמר בהקומץ רב (מנחות
 לה: וט"ז) תפילין מאימתי מברך עליהן
 משעת הנה עד שעת קשריה וכל
 שעה שאין המצוה מומנת בידו לעשות
 לא מיסתבר כלל לברך עליו ושמא
 משתמיל ליעול לולב קודם שיעול
 האתרוג מברך ויחיינו עובר לעשייתן
 שמעבדים או את זה אי נמי לאחר
 שנטל שניהם אלא שפיהו אחד אחד
 כדאמרין בסוף פירקין (דף מ"ג).
 כשהפכו דלון יואל צמנות אלא דרך
 גדילתן כדדרישין פרק לולב וערבה
 (לקמן מה'): מדכתיב עלי טעים עומדים
 ואפי' נקיע לכו דרך גדילתן אפי'ם
 שיתכוין שלא ללאת בו עד אחר ברכה
 דאע"ג דלמרין בסוף ראוהו ב"ד (ר"ה
 כ"ה) דמנות איני' לריכין כוונה מ"מ בעל
 כרחו לא נפיק והא דלא משני הכא
 בסוף פירקין (דף מ"ג). דמיירי בלדס
 שאינו בקי שהולך אלל בקי ללמוד לו
 נמי משום דלא גמרנה מצוהו עד אחר

יענוע דמהאי טעמא נמי מברכין אנטילת ידים אחר נטילה דלא גמר
 מצוהו עד אחר ניגוב כדאמרין פ"ק דסוטה (דף ד'): דלסוף ללבוש בלא
 ניגוב ידים ומיהו לא דמי כולי האי דיענוע אינו אלא מכשירי מצוה
 ביה מברך כדמוכח פ"ק דפסחים (דף י: וט"ז) דפליגי בעל דיעור חמך דמר סבר
 לולב לענמו דקתני נטלו ללאת בו אומר על נטילת לולב וקשיא למאן דמברך לבער
 הכי ללאת לא בו מיבעי ליה ומשני משום דקבעי למיתמי סיפא לישב בה מנה
 רישא ללאת בו ורצין לומר על כרחך הואיל והמנוחה לא נגמר עייני
 לגמרי דבעי יענוע מברך ועוד כדאמרין בסוף פירקין (דף ט"א): מנהגן של אנשי
 ירושלים אדם יואל מתוך צימו ולולבו בידו כנכס לביט הכנסת
 ולולבו בידו קורא ק"ש ולולבו בידו אע"פ שכל אלו הדברים אין מעבדין מ"מ
 הואיל ויש בדבר מצוה מן המוציא חשיב כעובר לעשייתן ובהדיא אמר
 בירושלמי דברכות פרק ה' הלכה ג' ז' א"ת העושה ל"ית יענוע אומר ב"י אמ"ה
 אקב"ו לעשות ל"ית יענוע מה שנתעבד בה אומר אקב"ו להשתטף בזהו
 והיינו טעמא לפי שהמצוה מושכת כל זמן שהיא מעוטף ועומד ומ"מ לא לגמרי
 דמי לולב דהתם מברך על נטילת לולב ומשנטל עברה כבר
 עיקר מצוה והתם ציר' פליגי מצוה מאימתי מברך עליהן רבי יוחנן אמר עובר
 לעשייתן רב הונא אמר צעטת עשייתן:

הלוקח יורב מחבירו בשיעית. פירש בקווערס דמעם הארץ מוקמי לה בגמרא
 ועם הארץ לגבי חבר לא קרי חבירו ועל חסד דחק
 דאשכחן בזכותי טובא דקרי ליה חבירו דתנן צפ' הניחין (גיטין ס"א. וט"ז)
 משאלת אשה לחברתה החשודה על השביעית וצפרק בכל
 מערבין (עירובין ל"ג. וט"ז) האומר לחבירו לא לוקט לך תלמי ממתני אולם
 מהן עראי ומעשרן ודאי' אוקמי סיפא ד"ר צ"ח בעם הארץ ובשבת ככרי:
 שאל (דף ק"ג) לא יאמר אדם לחבירו שבור לי פועלים ומוקי לה בחבירו ככרי:

וליתב ידה דמי האתרוג בהדיא. מ"ט אין ראשי ללוקחו דאי משום דלוקחו
 לעשות סחורה צפירות שביעית לא חשיב סחורה אלא כי היא
 דמסכת שביעית פ"ו (מ"ה) לא יא' לוקח ירקות שהו מוכר צדק אכל הוא לוקט
 וצנו מוכר על ידו לקח לענמו והומיר מותר למכור פ"י היינו לוקח היינו
 לוקט כדקתני סיפא אכל הוא לוקט ובהדיא קתני בתוספתא ולא יא' לוקט
 וכשמוכר צדק הוא הלוקט לענמו אסור [דללקטן לאכלה אמר רחמנא
 ולא ללקט לסחורה דהיינו למכור אכל הוא לוקט וצנו מוכר על ידו
 דלא חשיב סחורה כיון דהוא לא ליקטם וצירוש' אמרי' האמין מלקטין
 אחד מוכר על ידיהן דעל ידי הבעה מוכר שלו וקט חבירו א"ר יוסי בר
 צון וצבד שלא יעשו פלטר פ"י ולא יא' להשתטף בזהו אחר כל שעה
 וכומרי שביעית דתנן פ"ק ד"ר"ה (דף כ"ג. וט"ז) ופ' זה צורר
 (פסחין כ"ה) היינו כי האי גוונא ואפס' הקונה מחבירו כו' לחרוץ
 ולמכור ביוקר היינו נמי סחורה וצ' ז' דשביעית (מ"ה) תנן שאין עושין
 סחורה צפירות שביעית ולא בצרכות ולא בתרומות ולא בצבולות ולא
 בטרפין ולא בשקנים ולא ברמשי' לא משכחת שיהו כולם שוים ענין
 סחורה אלא כי האי גוונא דבהדיא שרא רחמנא למכור כדכתיב או מכור
 לנכרי: **שאיין** מוסרין לעם הארץ דמי פירות שביעית. פ"י הקונן
 דהמורה אמרה לאכלה ולא לסחורה שכל פירות שביעית חייבין להמזכר
 בשביעית הן ודמיהן ולא יעשה בהן סחורתו להנעי לאחר שביעית
 ולהעשיר וקשה דא"כ ליסתרו כל אותן דתנן צמס' בשביעית
 פ"ו (מ"ה) שיש להן שביעית ואין להם ציבור ובהדיא פריך בשמעתין
 א"י הכי (ט' לולב אין לו ציבור דמתקיים הוא וקא אכר למכור דמיו
 לע"ה אלא ה"ט דאיכא איסורי טובא שאין ע"ה מזהר לאסור לקנות
 בהן כהמה טמאה עבדי' וקרקעו' חלוק וטלית ומנעלי' ואין נותנין
 לא לבזר ולא לצנן ולא לספן ולא לספר דשביעית לאכילה ולשמה
 ולסיכה ולא לשאר דברים ואסור לפרוע מהן חובו ואין מספר
 לדיינים ולא איסורים שיש צפירות שביעית שצריך לנהוג
 בהן קדושת שביעית:

יותר ממוון שלש סעודות. משמע שיש דמי אתרוג יותר ממוון שלש
 סעודות והא דתנן פ"ו דמעילה (דף כ"ה) נתן לו שתי פרוטות ואמר לו
 לך והבא לי אתרוג צלחת וצלחת רמון התם באתרוג פסול דלא צעי ליה
 אלא לאכילה אכל הכא כשר והדר לברכה דמיו יקריס: **מעוה**
 הללו מחוללין על פירות שיש ר"י בתי. פלוגתא היא בשמעתין
 א"י הכי (ט' לולב אין לו ציבור דמתקיים הוא וקא אכר למכור דמיו
 לע"ה ולמאן דלמר קשה מה מועיל כאן ו"ל דהכא קנסא בעלמא
 הוא ודכוותה אשכחן פרק האי' מקדש (קדושין דף ט"ז. וט"ז)
 דלון לוקחין בהמה טמאה ועבדים וקרקעות צמעות מעשר שני
 ואם לקח יאכל כנגדם ומפרש התם קנסא:

משה (ג' גזול הדור: [שפיר קאמרס] צמיתה: כל אסוקי מלחא.
 הואיל וכוונתו לגמור לית לן בה: כופל בה דברים. מאנא והלאה:
 מוסף בה. בהלל מוסף לכפול על כפילתו של רבי: מאודך ולמטה.
 כדפרי' לעיל [נח] שכל המזמור כפול מראשו ועד כאן: ל"ש. דלחיל
 ברכה צמנה אלא ברכה שלאחרי: עובר.

קודם ויעבור את הכושי. קדמו לרין לפניו: **מתני'** הלוקח לולב מחבירו. לי נראה דהלוקח לולב מעם הארץ גרסי' דהא צעם הארץ קמייירי כדאמרין בגמ' ועם הארץ לגבי חבר לא קרי ליה חבירו ואי לוקט נמי עם הארץ מי ל"ית לן להחזיק חבירו צמנה: **וטון** לו אתרוג צמנה. חזר שקונה הושענא כולה מעם הארץ צביעית יבקש ממנו ליתן לו אתרוג צמנה: **לפי שאין ראשי כו' בגמ'** מפרש טעמא: **גמ'** מצוה ליה דמי אתרוג צלול. ימכור לולב ביוקר עד שיתן לו אתרוג צמנה: **ולסיב** ליה דמי אתרוג צהדיא מ"ט אין ראשי ללוקחו צביעית: **אין מוסרין דמי פירות כו'.** דהסורה אמרה (ויקרא כ"ה) לאכלה ולא לסחורה שכל פירות שביעית חייבין להמזכר צביעית הן ודמיהן ולא יעשה בהם סחורתו להנעי לאחר שביעית ולהעשיר ועמי הארץ חשודין על כך לפיכך אין מוסרין להם דמיס ליקח מהם כלום צדמיס דקעבר אפסי עור לא תמן מכשול (ויקרא ט"ז): **יורב ממוון שלש סעודות.** אכל מוון ג' מוסריס כדי חייו דאיכא למימר לסעודת שבת הוא רצין וכיון שהומר צערב שבת הומר לכל ימות השבת ואם מסר. ששכח מעוון לו: **יאמר.** חבר זה שמסר לו: **ממוון הללו.** שמסרתי לעם הארץ זה (כ' וכו') ותלה עליהם קדושת שביעית כדאמרין לקמני' שביעית תופסת דמיה בקדושת' מקראי: **יהו מחוללין על פירות שיש לי כסוך ציפי.** שאינם של שביעית ויכנסו לפירות לקדושת תמיהין:

1. ויהי מה קוראן ויאמר לו רצין ורצין אחימעיך דרך הברך ויעבר את הכושי: שמאל י"ח כג 2. והוא עבר לפניהם וישתחו ארצה שבע פעמים עד גישו עד אדו: בראשית ג' ג 3. עקב הברך לפניהם פרוצו ויעברו שער יצאו בו ויעבר מלכת לפניהם וי' בראשית: מוכה ב' ג

תורה אור השלם

הגהות הב"ח

גלוין הש"ס

מוסף רש"י

משה. טלומר רבינו צדור
 כמשה צדור (שבת ק"א)
 א: יקרא קדש קא
 משמטע (ב"ב דף ט"ז):
 תלמוד חס (וחולין כ"ג).
 כופל בה דברים. משע
 היה כופל נתון מברך
 הכל ולמט' (פסחים ק"ח).
 ויעבור מלכת לפניהם.
 יקדים ללך בלח' (פסחים
 ט"ז).
 הלוקח לולב מחבירו בשיעית. לולב
 לוקח אדם שביעית מעם
 הארץ, משום דבת ששית
 שנטעם לשיעית היא וכל
 האילנות הלכין אחר מנהג
 חוק המלכות, והאומר אינו
 ראשי ליקח שביעית אפי' א
 דמשה שביעית משום
 לחתרו בטר לקיטתה חולין
 ופירות שביעית היא ואין
 מוסרין ממנו פירות שביעית
 לעם הארץ, עשהה כסס
 סחורה ואינו צמעות חזון
 הכיבור שפכלה לחיה
 שצמחה (בבברות ל"א).

המשך הנספח בעמוד הבא.

המשך הנספח בעמוד הבא.

לולב וערבה פרק רביעי סוכה

ג.

עין משפט גרי מצוה

סמ"א מ"י פ"ג מהל' פסולי מקדשין הלכה כ':
 ע"ב מ"י פ"ו מהלכות מתיקון הלכה ו':
 ע"ג מ"י פ"ח מהל' שמירת הנפש הל' יד:
 ע"ד מ"י פ"ו מהלכות אסורי מצות הלכה י סמג לאוין ש"ט:
 א"ה מ"י פ"ח מהלכות לולב הלכה יג:

לעני רש"י

קולו"ד (קולו"ד י"א). מסנת.

רבינו חננאל

זעירי וחזקיהו ר"ר יבאי חלקו בזה. ודבריהן פשוטין הן. פ"ב סמ"א שהמים והיין מגולין פסולין לגבי מנחה. וירושלמי מה טעם, דכתיב וישא אחת מן האנן מן המאיתים משקה ישראל, מדבר שראוי ישראל לשתותו. עד כאן מ"ס, י"ן, א"ר שבת שאמר המשבח אלהים [ואנשים] אהים במה משבח אלהים בניסוך שגא' בקדש הסך. ואוקימנא למתני אפילו לר' נחמיה, דתני אימתי מסנת י"ב בה משום גילוי בומן שתחתונה מגולה, אבל בומן שהתחתונה מכוסה אע"פ שהעליונה מגולה אין בה משום גילוי, מפני שארם הנחש דומה לספוג וצף ועומד ואינו בוקע (המרשה) [המטמאת] של תחתונה. לא קא שרי ר' נחמיה כי האי גונגא אלא להדיד דמשום סכנה, אבל לגבוה דמשום גריעוהא הוא לא מכשר. וכי לית ליה הקריבהו נא לפחתק הירצן או הישא גו"ג. הדרן עלך לולב וערבה החלילי חשאינו דוחה לא חליל של בית השואבה שאינו דוחה לא את השבת ולא את יום טוב.

וא"י מיייתי אהובמקודשתא אפסלו בלינה. וא"ל נדענע הכמישמלאוהו הקוף כיון שנתמלחה שלא בזמנה דכלי שרת אינם מקדשים שלא בזמנו ואי משום דכי מטו לילי דבי שימשי תיקודש דלינה אין מחוסר זמן ומיפסלו בלינה סוף סוף מאחר דקודש לכן נתמלאו יש לנו לחושצן כאלו מלאו הקוף כדאשכחן

בזמנות פ' שמי הלחם (דף ק. וס) גבי לחם הפנים שקידרו אחר השבת שאפילו הוא על השלחן כמה ימים אין צדק כלום דנעשה כמי שקידרו הקוף וי"ל דלא דמי דשאני הכא דלא צעי (ה) צהן בגדי כהונה בזמילי וא"ל והלא צלוחית של הזב המזוקת שלשה לוגין מקודשת היתה דלא קתני שאינה מקודשת כדקתני גבי חצית ולא קתני שיהו מקדשין אותן ככלי שרת אחר קודם ניסוך וא"ל כ"כ הי"ך היו ממלאין ממי השילוח הא מיפסלי ביזאל כיון דנתקדשו ככלי שרת כי היכי דמיפסלי בלינה וכן פ"י בקונטרס בהדיא בריש שמי מדות (מנחות פז: וס) גבי שלחן אכל מקדש ליפסל בלינה וביזאל וצ"ל המזבח מקדש (ומ"ס דף פח. פת). מפרש בקונטרס אכל מקדשין ליפסל אם ילא חוץ לקלעים או נגע צו טבול וס וגם רבינו שלמה פירש פ"ב דזבחים (דף כ: וס) גבי יציאה מהו שמועיל בקידוש ידים ורגלים כדרך כל הקדשים (פ) הנפסלים ביזאל והשתא קשה ממי דלוחית דלא מיפסלי ביזאל ומייהו אין מכלאן קושיא כל כך דלין כלי שרת מקדש בחוץ עד שיכנס לפנים כדאמר שמואל בהדיא בשילהי

המוזב מקדש (שם דף פח. פת). דכלי שרת אין מקדשין אלא ממון ואין מקדשין אלא מצפנים אכל קשה מפ"ק דמנחות (דף ט. וס) דפליגי בצללה חוץ לחומת עזרה דריש לקיש אמר כשירה דמדכהונו לא צעיא פנים מני לא צעיא ר"י יוחנן אמר פסולה כיון דעשייתו ככלי נהי דכהונו לא צעיא פנים מיהא צעיא אלמא צפנים מתקדשא ואפ"ה לא מיפסלא ביזאל וכן משמע צ"ל התכלת (שם מו). דאמר רב ששת הני נתחי כרבי כשירה להו דאמר שמייהו מקדשא פ"י דליפסלא ביזאל וצוק (א) שמעתין (דף מה). קאמר הא דלא כרבי דאי כרבי כיון דאמר שמייהו מקדשא דפריק להו היכא אי אצרא איפסלי ביזאל משמע דוקא משום דשמייהו מקדשא הוא מיפסל ביזאל הא הני לא אע"ג דרבי אית ליה תנור מקדש בזמנות פרק רבי ישמעאל

(דף עג: עב) מיהו יש לדמות דבאין עם הזבח שאני דהא נסכים הבאים עם הזבח לא מצוה ומנחתו ע"ה. ואילו צפני עצמן תנן במס' מעילה (דף ק. פ) קידשו ככלי נפסלו בלינה ועוד יש לדקדק מהנהו דתנן פרק שני דמעילה (שם) קדשו (י) הוכשרו ליפסל בטבול יום ובמחוסר כפורים וצלינה ולא קתני ביזאל אע"ג דרבי עופות חזכים הוא מצי למייתי ליה ולא תני ליה אידי דלא תני ליה גבי שמי הלחם ולחם הפנים ומנחות לא תני ליה בהונו והא דאמרין צ"ל כל שעה (פסחים לו). גבי לישא דמנחתה נהי דבזרזין ליתא במקום זרזין איתא אורחא דמילתא הוא דדרך לעשותה במקום זרזין ויציאה דקידוש ידים ורגלים לאו משום פסול יוצא הוא אלא כדקאמרין התם כיון דפריש אסורי אסח דעמיה והא דלייק פרק שמי הלחם (מנחות נה:). אמרת לישתן ועריכתן מבחוץ אלמא מדה יבש לא נתקדשה וכן בסוף כל המנחות באות מנה (שם קב). דדריש ר' שמעון תנור תנור שמי פעמים שתתא אפייקן בתנור ושיאה הקדישן בתנור ופריך מהא דתנן ר"ש אומר לעולם היו רגיל לומר שמי הלחם ולחם הפנים כשירות בעזרה וכשירות אבי פגי לאו משום דאי מקדשא הוא מיפסלי ביזאל אלא משום דכרזרזי דכר להוציא דכר לחוץ שנתקדש וא"ל כיון דבקדושת כלי לא מיפסלא ביזאל מנחת כהנים וזמתי כהן גדול דלית בהו קמילה ונסכים הבאים צפני עצמן אימת מיפסלי ביזאל וי"ל דדבאון מועיל קידוש כלי דכוותיה אמרינן בסוף צ"ש בזבחים (דף מה:). יש לו מתירים משקרבו ומתיריו אין לו מתירין משיקדשו ככלי ואם תאמר לפי מה שפירש' דכלי שרת אין מקדשין אלא צפנים אם כן אכתי תיקשי לן וייתני במקודשת ולא יניקסום בעזרה עד לאחר עמוד השחר כדי שלא יפסלו בלינה וי"ל דא"כ מה יועיל שמהא מקודשת ועוד דכרזרזי מועיר הוא להשותם כל כך ככלי שרת בחוץ:

חזקיהו אמר כ"י שרת אין מקדשין ש"א מודעת. תימה דצ"ל התודה (מנחות עח:). פליגי בתודה ששחטה על שמונים חלות חזקיהו אמר קדשו ארבעים מתוך שמונים ר' יוחנן אמר לא קדשו ומסיק אצ"י דפליגי ככלי שרת מקדשין שלא מדעת חזקיהו סבר מקדשין וכמו כן קשיא דרבי יוחנן דרז פפא קאמר התם דכ"ע כלי שרת מקדשין שלא מדעת וצ"ק דמנחות (דף ו. וס) גבי קמינת פסולין דתניא לא שנו אלא קמץ אכל קידש פסל ופריך וכי מהדר ליה לקומץ לדוכתייה ליקדש וליפסול א"ר יוחנן זאת אומרת כלי שרת אין מקדשין אלא מדעת ומיהו דר' יוחנן איכא לשנויי שאני תודה דמתוך שמקדש מ' מתוך פ' מדעת מקדש נמי שלא מדעת אכל מהך קשה שאין שיעור למים ואפ"ה אין מקדשין שלא מדעת וי"ל דשאני הכא שלא בזמן הוא אע"ג דאמרין בסוף שמי הלחם (שם ק. פת). דכלי שרת מקדשין שלא בזמנו מ"מ גרע שלא בזמן מנחמתן לענין שלא מדעת:

ואי מייסי במקודשא אפסלו בלינה. והואיל ואיקדשו קדושת הגוף הווי להו כלימורי קרבן: חזקיהו אמר. הא ודאי מליית למשמע מניה דלין שיעור למים אכל קידוש שלא מדעת לא שמעינן מניה ועממא דמתני' דלא מייטי במקודשת דמאן דחזי להו למחר דשקלי להו מתוך כלי שרת סבר לדעת שיקדשם כלי יתנו

צו מאתמול וכיון דלין שיעור למים קדשום הכלי וקא חזי דמנכסי להו ש"מ אין לינה מועלת בצנכסי ונפקא מניה חורבה: ר' ינאי אמר. אפילו תימא יש שיעור למים ואפ"ה נפק מניה חורבה: וגירה שמה יאמרו לקידוש ידים ורגלים. לכהן גדול מלאום וקדשום ככלי שאין מקדשים ידים ורגלים אלא צמים מקודשים

דומיא דכיור שנמשח צמין המשחה ומקדש את מימיו והם לקידוש ידים ורגלים ואף קמון של הזב שהיו עושין לכבודו של כ"ג לקדש לימניו ידיו ורגליו כדאמרין בסדר יומא פ' טרף בקלפי (דף מג:). מקדש היה ואתי למימר הכא לקדוש ידים ורגלים מילאום ולית להו שיעורא שאפ"ה הווי ק"י לוגין רחין להו ככלי ונתקדשו וכי חזי דמנכסי להו אמר אין לינה מועלת בצנכסי: ואמאי. מים מגולין פסולין: לעזרינהו צמננת. קולו"ד צלע"ז מסנת שמסנתין צה קונדטיון כמו שצושין צעלי חנויות שתלוי כמין כברה וצו אצקת רוכל ויין ותחתיה כלי והקונדטיון מסתני לתוכו: יש צו משום גילוי. אם הניחו בלא שמירה כשיעור שהיית גילוי המפורש בהכל שומטין (מולין י). כדי שילא נחש מתמת און כלי וישתה ויחזור לחורו ואסורה בשמיה: הספחונה. כלי התחתון:

הדרן עלך לולב וערבה

החלילי חמשה וששה זהו החליל של בית השואבה שאינו דוחה לא את השבת ולא את יום טוב: גמ'

הדרן עלך לולב וערבה

החלילי חמשה וששה. פעמים שהוא ששה ימים פעמים חמשה: וזהו חלילי. שהיו מחללין לרבות שמחה לביית השואבה דמפרש בזמניו: צי"ס השואבה. כל שמחה זו אינה אלא בשביל ניסוך המים דמפרש [ע"פ] ושאבתם מים בששון: שאינו דוחה כו'. הלכך חל י"ט להיות צצבת פשו להו ששה חו"ו של מועד נמלא חלילי ששה חל י"ט בחול הווי להו תרי יומי שבת וי"ט דלא דמי להו (שבת) פשו להו משמה: גמ'

(דף עג: עב) מיהו יש לדמות דבאין עם הזבח שאני דהא נסכים הבאים עם הזבח לא מצוה ומנחתו ע"ה. ואילו צפני עצמן תנן במס' מעילה (דף ק. פ) קדשו ככלי נפסלו בלינה ועוד יש לדקדק מהנהו דתנן פרק שני דמעילה (שם) קדשו (י) הוכשרו ליפסל בטבול יום ובמחוסר כפורים וצלינה ולא קתני ביזאל אע"ג דרבי עופות חזכים הוא מצי למייתי ליה ולא תני ליה אידי דלא תני ליה גבי שמי הלחם ולחם הפנים ומנחות לא תני ליה בהונו והא דאמרין צ"ל כל שעה (פסחים לו). גבי לישא דמנחתה נהי דבזרזין ליתא במקום זרזין איתא אורחא דמילתא הוא דדרך לעשותה במקום זרזין ויציאה דקידוש ידים ורגלים לאו משום פסול יוצא הוא אלא כדקאמרין התם כיון דפריש אסורי אסח דעמיה והא דלייק פרק שמי הלחם (מנחות נה:). אמרת לישתן ועריכתן מבחוץ אלמא מדה יבש לא נתקדשה וכן בסוף כל המנחות באות מנה (שם קב). דדריש ר' שמעון תנור תנור שמי פעמים שתתא אפייקן בתנור ושיאה הקדישן בתנור ופריך מהא דתנן ר"ש אומר לעולם היו רגיל לומר שמי הלחם ולחם הפנים כשירות בעזרה וכשירות אבי פגי לאו משום דאי מקדשא הוא מיפסלי ביזאל אלא משום דכרזרזי דכר להוציא דכר לחוץ שנתקדש וא"ל כיון דבקדושת כלי לא מיפסלא ביזאל מנחת כהנים וזמתי כהן גדול דלית בהו קמילה ונסכים הבאים צפני עצמן אימת מיפסלי ביזאל וי"ל דדבאון מועיל קידוש כלי דכוותיה אמרינן בסוף צ"ש בזבחים (דף מה:). יש לו מתירים משקרבו ומתיריו אין לו מתירין משיקדשו ככלי ואם תאמר לפי מה שפירש' דכלי שרת אין מקדשין אלא צפנים אם כן אכתי תיקשי לן וייתני במקודשת ולא יניקסום בעזרה עד לאחר עמוד השחר כדי שלא יפסלו בלינה וי"ל דא"כ מה יועיל שמהא מקודשת ועוד דכרזרזי מועיר הוא להשותם כל כך ככלי שרת בחוץ:

חזקיהו אמר כ"י שרת אין מקדשין ש"א מודעת. תימה דצ"ל התודה (מנחות עח:). פליגי בתודה ששחטה על שמונים חלות חזקיהו אמר קדשו ארבעים מתוך שמונים ר' יוחנן אמר לא קדשו ומסיק אצ"י דפליגי ככלי שרת מקדשין שלא מדעת חזקיהו סבר מקדשין וכמו כן קשיא דרבי יוחנן דרז פפא קאמר התם דכ"ע כלי שרת מקדשין שלא מדעת וצ"ק דמנחות (דף ו. וס) גבי קמינת פסולין דתניא לא שנו אלא קמץ אכל קידש פסל ופריך וכי מהדר ליה לקומץ לדוכתייה ליקדש וליפסול א"ר יוחנן זאת אומרת כלי שרת אין מקדשין אלא מדעת ומיהו דר' יוחנן איכא לשנויי שאני תודה דמתוך שמקדש מ' מתוך פ' מדעת מקדש נמי שלא מדעת אכל מהך קשה שאין שיעור למים ואפ"ה אין מקדשין שלא מדעת וי"ל דשאני הכא שלא בזמן הוא אע"ג דאמרין בסוף שמי הלחם (שם ק. פת). דכלי שרת מקדשין שלא בזמנו מ"מ גרע שלא בזמן מנחמתן לענין שלא מדעת:

הדרן עלך לולב וערבה

החלילי. הא דלא קתני כיצד יום טוב שחל להיות צצבת חלילי ששה ובשאר כל הימים חמשה כדלעיל בפרק לולב (דף מג: עב) משום דצעי למיסמך ולמימר חלילי של בית השואבה דלייק מניה בגמרא האי הוא דלא דמי הא דקרבן דחי: **שאינו דוחה לא את י"ו ולא את השבת.** אע"ג דחלילי אינו אסור אלא משום שמה יתקן כלי שיר כמו לא מספקין ולא מטפחין דפ' משילין (פ"ה דף לו:). וקיי"ל דלין שבות במקדש צי"ס השואבה שאני כדאמרין בגמרא דאינה אלא משום שמה יתירה: **מה**

(א) מנחות דף ט. ע. נ"ט: (ב) קטו"ד: (ג) כ"ב דף ט. נ"ב: (ד) נמשנה מרומות פ"ח מ"ז א"תא ס"ה: (ו) נמיה מתיא אמת בבתימא דמיימי הכא מפורש טפי הלכך מיימי הש"ס הנתימא: (ז) נלקמן נ"ה.

תורה אור השלם

ו. ובי תגשון ער לובח אין רע ובי תגיש פסח ודלה אין רע הקריבהו אף לפחתק הירצן או הלשא מיימי אמר י"י צבאות: מלאכי א ה

הגהות הב"ח

(א) תוס' ד"ה ורי מיימי וכו' דלא צעי כהן ובגדי כהונה: (ב) בא"ד כדרך כל הנפסלים: (ג) בא"ד דליפסלא ביזאל וצוק היתה שמתא קמ"י: (ד) בא"ד קדשן ככלי הוכשרו וכו' יוצא הוא דהא קאמרין התם אבל יציאה כיון דפריש וכו' אלמא מדה יבש לא נתקדשה ואפייקן בפניה אלמא מדה יבש נתקדשה וכן בסוף כל המנחות:

מוסף רש"י

כלי שרת אין מקדשין אלא מודעת. שהטעם כן כיון דלין שמייהו לטע כן (סוטה ד:). מסנת. כלי השלחן לא יבש ויטמא השמרים כיון העליון והוא ככניה והיין מסתני מלוי יש בה משום גילוי. י"ח לנסות משום כלי שרת יבש ויטמא כלי השלחן כיון דפריש נחש. ואף על פי שהיין מסתני והיין חיישין שמה יעור הארס שם היין לזון הללו וכל שכן שמתחתון מגולה (ב"ק סוטה).

עין משפט נר מצוה

ב א ב מיי פ"ה ס"ג
בית המדרש הלכה י:

תורה אור השלם

1. ושבתם מים בששון ממועדי השועה:
2. וְעִשְׂתֶּם מִנְרַת יְהוָה שְׂדוֹת מְקֻשָּׁה תְּעִשֶׂה הַמְנוּרָה יְרֵכָה וְקָנָה גְבֻעֵיהָ כַּפְתְּרֵיהָ וְיִרְדְּתָה מִקְנֵה יְהוָה:

רבינו חננאל

רב יהודה רב עינאי, חד הזה בני מתני' השואבה, כדכתיב ושואבתם מים בששון. וחד הזה בני מתני' השואבה, כלומר חשבה ובאה מששת ימי בראשית. ונר רבנן חיליל דוחה את השבת דברי ר' יוסי ברי יהודה, והכמים אומרים אפי' יום טוב אינו דוחה. אמר רב יוסף מחלוקת בשיר של קרבן, דר' יוסי סבר עיקר שירה בכלי, ועבודה היא דוחה שבת. ורבנן סברי עיקר שירה בכלי, ולא עבודה. ואמר רב יוסף מנא אמינא לה דבהכי פליגי, דתניא כלי שרת שעשאן של עין, ר' פוסל ור' יוסי ברי יהודה משיירי, מאי לוא בהא קמיפלגי, ר' יוסי סבר עיקר שירה בכלי, והאבוב כלי שרת הוא, ואמר מר אבוב של משה של קנה היה, שמע מינה ועושין כלי שרת של עין, ור' סבר דעיקר שירה בפה, האבוב לוא כלי שרת הוא, לפיכך עשאה של קנה. ודחינן לא [ד]כלי עמא עיקר שירה בכלי, [ו]רבי ר' יוסי ברין אפשר משאי אפשר פליגי. פ"ה אבוב אי אפשר לעשותו ממניי מתכות, דגריסין בערבין פרק שני תנו דין אבוב שבמקדש חילק דין קטן היה [שלקנה היה] מימות משה [היה] והיה קולו ערב, וצוה המלך וצפיהו זהב ולא היה קולו ערב, ונטלו צפויי וזוהו קולו כמו שהיה. אמר ר' פפא היינו חיליל היינו אבוב, ותנן (ל) לא היה מכה באבוב של קנה מפני שקולו ערב בר. לפיכך אמר אבוב

(א) נראה דלפי דמתן סט התלול מכה מהו מנחת ותי' ולא היה מכה מלפניו כו'.

נ:

חד תני שואבה. צירולמי מפרש שמסע שואבים רוח הקודש שהשכינה שורה מתוך שמתה דכתיב ויהי כנגן המנגן ותהי עליו רוח ה' ומימי עובדל' דיונה בן אמיתי שהיה מעולי רגלים ובשמתת בית השואבה שרתה עליו שכינה: **וחד תני שואבה.**

צירש מסכת ע"ז (דף ז' ע"ב) גבי עדיהן ואדיהן מפרש טעמא מאן דתני אדיהן מ"ט לא תני עדיהן ובשמתתין לא דייק הכי ולא צדוכי טובא צירש כילד מערבין (עירובין דף נ"ג) מערבין ומאברין ובפ' הגזול במרל' (צ"ק קטו:) גבי מסיקין ומליקין וצירש פרק שני צבימות (דף פ"ז ע"ב) גבי ראשונה ושניה (י) ובפרק משילין (פ"ה דף נ"ה):

ורבנן סברי עיקר שירה בפה. תימה דצפ' המולא תפילין (עירובין ק"ב:) תנן קושרין נימלא במקדש אבל לא במדינה ואילאי מנא צבמ' דלמר לא היה קושרה אלא עונבה ועד כאן לא פליגי אלא במיקון כלי אי דמי שבת משום מכשירי קרבן אבל שיר עלמו לכ"ע דמי ותנן נמי פרק שני דערבין (דף י') צנשים עשר יום צנשה החליל מכה לפני המזבח ששחיתת פסח ראשון ובפסח שני וצ"ט הראשון של פסח וצ"ט של עזרת ושניה ימי החג אלמא דמי שבת וצ"ט דא"ל לשמנת ימי החג בלא שבת ולרצ ירימיה בר אבא דמסיק בשמעתי צביר של שואבה פליגי אבל שיר של קרבן לכ"ע דמי ניחא ורצ יוסף דהכל איתומצ מצרייתא וז"ל דממתינת דערבין ודעירובין הוה מוקי להו רב יוסף כרצי יוסף בר יהודה ומינה אכתי קשה דבסוף תמיד נשחט (פסחים ס"ה) משמע דמילתא דשעטא היא דלין שבת במקדש ואפי' ר' נתן דממתינת התם מודה שצות כריכא התיירו ועוד תנן צפירקין (דף נ"ג) גבי תקיעות של מקדש דכלי יום היו סע עשרים ואחת תקיעות ואפילו צננת כדדייק בגמרא דכלי יום תנן (י) ולא ששמיט פליגי שום מנא ואין לומר דהנהו תקיעות לאורייתא (ד) (דקמתי) שלש לפתיחת עשרים ותקיעות נמי שלש כלי להצטיל העם ממלאכה דוחות וצ"ט שחל להיות צערב שבת כדתנן פרק קמא דחולין (דף ט"ו) וצ"ט שחל להיות צערב שבת מוקעין ולא מצדילין שהיו משנין בהם במקלס דמפרש התם טעמא בגמרא וכל הני דהתם דרבנן ולא גזור במקדש

ובמילוי המים דכתיב ושצבתם מים בששון גזור וי"ל דלפי שהיה סע רוב כלי שיר חלילים כנורות מללתיס נבלים שצריכיס לתקן תדיר גזור בהו טפי מהני דסגי בצפור דלא צבי מיקון ואגב דגזור בהו גזור נמי שלא יתקעו למילוי המים צ"ט כדמוכח צפירקין (דף נ"ג) דפרין אי הכי ערב שבת שבתוך החג נמי לא ליחשביה זימנין דלא אשכחן כגון דחל יו"ט ראשון של חג צ"ט כולומר דצבירי להו תקיעות משום דלא תקיעו למילוי המים והיינו טעמא כדפרישנא לפי שרגילין צבו להרצות בשאר כלי שיר בלא מספר כדתנן צפירקין (דף נ"ג) גזור שלא יתקעו כלל: כמנאי

ודייך אס מוסיק עליו את הדומים לו הלכך אי אהה דן על ידי כלל האחרון אלא דברים הדומין לפרט שלא נמרוז מתחילה והדורשה צריצו ומיעוט לא משמע ליה פרט הבא אחר כלל פירושו של כלל דיימא אין בכלל אלא מה שבפרט אלא משום דבכלל קמא נמרוז הכל במשמע אחי פרטא בתראה למעוטי ממשמעוטיה וכי הדר אחי ריבוי אחריני צהדיה אחי לרצוי כל מיילי דאלו דברים שהן כעין הפרט לא אצטרריך דלא אימעטו להו מיעוטא והכי אמר צהדיא צפרק גמרא דדין (פנהדין דף מה:) גבי כל הנסקלין תלנין דמלן דדריש ריבוי ומיעוטי משמע ליה צריצו ומיעוט לחודיה בלא ריבוי אחרון כל הדומין לפרט: **מיעט של חסם.** דע"כ מיעוטא למעוטי אחא וחוה הראוי להשמע יותר מן הכל: כמנאי

החליל פרק חמישי סוכה

גב' משעס ימי צראשית. דלמרין לעיל [מ"ג] שתיין נצרוהו משעת ימי צראשית לקבל הסכיס: **צביר של קרבן.** בחליל המכה לפני המזבח צבעת יוסף (א) (המים) (א) היין לתמיד של שחר ויוסוף היין לתמיד של צין הערבס שהלויס עומדין על דוכנס ואומרים שיר והחליל מכה לפניס כדתנן במסכת

ערבין (דף י') צ"צ יוס צנשה החליל מכה לפני המזבח ואין אומרים שיר על המזבח אלא על היין דלמרינן התם [י"ג]. וצאומו חליל נחלק ר' יוסי צר יהודה לומר שהוא דוחה: **עיקר שירה.** שרקבן צבור טעון שיר מן התורה דלמרינן במסכת ערבין (דף י"ג) כממה מקראות וסבר ר' יוסי עיקר השיר אינו אלא חליל מכה עס השיר וכן כנורות ונבלים הכל כמנין המפורש עס הלכך עבודה היא וכי היכי דתמיד דוחה צננת שיר שלו נמי דוחה צננת: **צננה.** הלויס אומרים השיר דבר יוס צימו כגון לה' הארץ ומלוואה (תהלים כד) צראשון גדול ה' ומחולל (עס מה) צבני וכן כולס ובצננת שאי אפשר לחליל אינו דוחה שאין כלי שיר המלווא ולקמן [נ"ג] ילפינן טעמיהו מקראי: **אכל שיר של שואבה.** שהיה כל הלילה על מעלות היורדות מעזרת ישראל לעזרת נשים כדקמתי צמתי (י"ח) והלויס כנורות ונבלים: **דצרי הכל שמהה יסירה היא.** ואינה מן התורה אלא לצבצ את המנלות ולא דמי שבת:

דצהדי פליגי. צעיקר שירה צפה או צכלי: **מאן דמכשר.** עץ כלל כלי שרת סבר עיקר שירה צכלי והוה להו כלי השיר כלי שרת ואצבו היה במקדש מימות משה והוא של קנה כדתנן צערבין (דף י') הלכך שאר כלי שרת מיניה ילפינן לאכשורי צשל עץ: **עיקר שירה צפה.** וכלי נצסומי קלא צעלמא הוא הלכך כלי השיר אינן כלי שרת ולא ילפינן מיניהו לרמוי כלי שרת לאצבו של משה: **אין דנין אפשר משאי אפשר.** שאר כלים אפשר שיהיו של מתכות וכן מצדדים למנוורה ילפינן להו ולא מאצבו של משה דהתם טעמא משום שאי אפשר לעשות של מתכת דמפרש צערבין (דף י') שצפהו (י) וצו ולא היה קולו ערב נטלו את יצפיו והיו קולו ערב ומאן דמכשר סבר דנין אפשר משאי אפשר דמ"מ אשכחן כלי שרת דען: **ה"ג ואיצעיס אימא עיקר שירה צפה ואין**

דנין אפשר משאי אפשר. וה"פ דכ"ע עיקר שירה צפה וליכא למיילך מאצבו ואת"ל עיקר צכלי אפילו הכי מאצבו לא גמר דלין דנין אפשר משאי אפשר: **והכא במילף מנורה צכללי ופרטו או צריצוי ומיעוטי קמיפלגי ה"ג.** וז"ג ממנוורה. יש שדורשין את התורה בכלל ופרט ויש שדורשים אותה צמדת צבו ומיעוט הדורשה בכלל ופרט משמע ליה פרט הבא אחר כלל פירושו של כלל הלכך כלל ופרט אין בכלל אלא מה שבפרט ואפילו דברים הדומין לפרט אין מדוני עמו לפי שהוא פירושו מהו כלל הכלול למעלה הוה שאני אומר לך עכשיו ולא יומר וכי אחי כלל שני אחר הפרט צא להוסיק עליו

דדיך אס מוסיק עליו את הדומים לו הלכך אי אהה דן על ידי כלל האחרון אלא דברים הדומין לפרט שלא נמרוז מתחילה והדורשה צריצו ומיעוט לא משמע ליה פרט הבא אחר כלל פירושו של כלל דיימא אין בכלל אלא מה שבפרט אלא משום דבכלל קמא נמרוז הכל במשמע אחי פרטא בתראה למעוטי ממשמעוטיה וכי הדר אחי ריבוי אחריני צהדיה אחי לרצוי כל מיילי דאלו דברים שהן כעין הפרט לא אצטרריך דלא אימעטו להו מיעוטא והכי אמר צהדיא צפרק גמרא דדין (פנהדין דף מה:) גבי כל הנסקלין תלנין דמלן דדריש ריבוי ומיעוטי משמע ליה צריצו ומיעוט לחודיה בלא ריבוי אחרון כל הדומין לפרט: **מיעט של חסם.** דע"כ מיעוטא למעוטי אחא וחוה הראוי להשמע יותר מן הכל: כמנאי

מסורת הש"ס

(א) (תוס' פ"ד ה"ח (תוס' ערבין פ"ה ע"ש) (ב) (למקמן נ"א. מעטת ס"ה ע"ז מ"ו. ערבין י"א.) (ג) (כ"ה) (ד) (יבמות מ"ו. ס"ה הוריות ו: זכוס ל"ח. מנחות י"ג. ע"פ: ממורה ט"ז: י"ח: גדה ל"ז) (ט) (ט"ה ע"ד: (ס) מנחות דף כ"ח: (ז) (זכוס ג"ג: (ח) ש"ל מ"ו: (ט) (ח) לקמן נ"א: (ט) הלכך. ש"ל: (י) ג"י מנח"מ ולא פליגי עס מנ"א, (כ) ג"ל קמין, (ל) גזור אפי' שיש להס עמך מן המקראי ר' לתקן מירי גזור צבו טפי מבצקן סו' כ"ל מנח"מ,

הנהגות הב"ח

(א) נמי מנא אמרינן דבהכי פליגי: (ב) שם ומאן דפסיל סבר אין דנין: (ג) ר"ש ד"ה צביר של קרבן וכי צבעת יוסף המים. י"ב משום מה הוסות נקט יוסף המים כי לא היה יוסף המים אלא חג ודוקא צמתי אלא כמו שפירש רש"י צמשה ר"פ לולב וערבה: (ד) תוס' ד"ה וחד מי ותי' וסלי וכן בפרק משילין:

רבינו חננאל (המשך)

אי אפשר לעשותו ממני מתכות, צשאיר אלא שרת שאפשר לעשותן ממני מתכות. הלכך אמרינן, ר' סבר אין דנין [שאר] כלי שרת שאפשר לעשותן ממני מתכות, מן [ה]אבוב שאי אפשר לעשותן ממני מתכות, ור' יוסי סבר דנין אפשר משאי אפשר. איבעית אימא כולי עלמא לא ילפינן מאבוב דמשה, אי משום דאין דנין אפשר משאי אפשר, [אין] משום דעיקר שירה בפה. והכא במילף ממנוורה פליגי, ר' דריש ככלי ופרטי, ועשית מנורת, כלל בכל דבר, זהב, פרט זהב ולא דבר אחר, מקשה תעשה [המנוורה] חזר, וכלל, כלל ופרט [וכלל] כו', [נר] מאי מיטע מיטע של עין, ר' יוסי ברי יהודה דרש רבוי ומעוטי, ועשית מנורת, ריבה, זהב, מיטע, מקשה תעשה, חזר וריבה כו'. אמר ר' פפא עיקר שירה בפה או בכלי

החליל פרק חמישי סוכה

נא.

עין משפט גרי מצוה

א ב מיי פ"ג מהל' לני
המקדש הללו ג סמג
עין קטט
ד ג מיי שם פ"ג מהל'
אסוריו ביאה הל' ג:
ה ד מיי פ"ח מהלכות
לולב הלכה יג:
ו ה מיי פ"ג מהלכות לני
המקדש הל' ו סמג עין
קט:
ז ו מיי פ"ח מהלכות לולב
הלכה יג:
ח ז מיי פ"ח מהלכות לני
המקדש הללו ו:
ט ח מיי פ"ח מהלכות
לולב הלכה יד:

רבינו הנאל

תנאי היא, דתנן בערבין
פרק שני עבדי כהנים
היו דברי ר' מאיר, ור'
יוסי אומר משפחת בית
המקדש, ר' חנינא בן
אנטיגוס אומר לרוב, מאי
לאו כהא פליגי דמאן
דאמר עבדים היו, פי'
אלו המכיסים באבוב, קסבר
עיקר שיריה בפה, והלוי
הם משוררים, פי' ואלו
המכיסים באבובי אף על
פי שהן עבדים הותרו
שהיו אין הסמיכה עליהן,
ומאן דאמר לרוב היו,
קסבר עיקר שיריה בכלי
לפיכך לרוב היה, ותסברא
דבהכי פליגי, אי הכי ר'
יוסי דקתני כשרין היו
מאי קאמר (י"א): קא
סברין, כמו שהיו
מפורש בערבין פרק שני.
ור' ירמיה אמר מחלוקת
בשיר של בית השואבה,
אבל בשיר של קרבן
דברי הכל עבודה היא
ודתאי שבת, מתיבתא לחיל
של בית השואבה דוחה
שבת דברי ר' יוסי בר'
יהודה, והכמנים אומרים
אפילו יום טוב אינו דוחה,
תיובתא דרב יוסף תיובתא
בחליל של בית השואבה,
אבל בשיר של קרבן
דברי הכל דחי, ואסיקנא,
תיובתא דרב יוסף בחרתי
תיובתא, מאן דאמר עיקר
שיריה בכלי מאי טעמא,
דכתיב ויאמר (חזקיהו)
להעלות העולה (על)
[ל]המזבח [ובצת החל
העולה החל שיר ה' וגר'
ומאן דאמר עיקר שיריה
בפה מאי טעמא, [דכתיב
ויהי] כאחד למחצצרים
ולמשוררים להשמיע קול
אחד, (6) והכי קאמר,
להעלות העולה החל
שיר ה', בפה, ועל
די כלי דוד, לבסומי
קלא, ואידך אמר לך,
אדרבה משוררים [דומיא]
למחצצרים, מה מחצצרים
בכלי אף משוררים בכלי,
מתני' מוצאי יום טוב
הראשון של חג היו יורדין
לעזרת [ישראל] [נשימן]
ובמתקנין שם תיקון גדול.

א ב מיי פ"ג מהל' לני
המקדש הללו ג סמג
עין קטט
ד ג מיי שם פ"ג מהל'
אסוריו ביאה הל' ג:
ה ד מיי פ"ח מהלכות
לולב הלכה יג:
ו ה מיי פ"ג מהלכות לני
המקדש הל' ו סמג עין
קט:
ז ו מיי פ"ח מהלכות לולב
הלכה יג:
ח ז מיי פ"ח מהלכות לני
המקדש הללו ו:
ט ח מיי פ"ח מהלכות
לולב הלכה יד:

א ב מיי פ"ג מהל' לני
המקדש הללו ג סמג
עין קטט
ד ג מיי שם פ"ג מהל'
אסוריו ביאה הל' ג:
ה ד מיי פ"ח מהלכות
לולב הלכה יג:
ו ה מיי פ"ג מהלכות לני
המקדש הל' ו סמג עין
קט:
ז ו מיי פ"ח מהלכות לולב
הלכה יג:
ח ז מיי פ"ח מהלכות לני
המקדש הללו ו:
ט ח מיי פ"ח מהלכות
לולב הלכה יד:

בתנאי עבדי כהנים היו. משנה היא פרק שני דערבין (דף י.ו.) ומינה דהכא מסקינן דכ"ע עיקר שיריה צפה והתם קמני רישא דחליל מכה צשמונה ימי החג ואי אפשר בלא צפת וי"ל דהא מפרש טעם משום דאין צפות במקדש וצירושלמי פריך ומשני רישא רבי יוסי זר' יהודה היא:

מעלין מדוכן. ראוה עומד על הדוכן עם הלויים אמן כר"ך לצדוק אחרינו לא להשיאו מיוחסת וליתן לו מעשר ראשון דודאי לוי הוא שמפני דבר זה לא הרגילו עבדים לעמוד שם כך פירש צוקנטרס משמע שרואה לומר דפליגי צפתי דמר סבר און להעמיד עבדים לדוכן דחיישין שמה יעלוס ליוחסין ולמעשר ומר סבר לא חיישין למעשר אבל חיישין ליוחסין ומר סבר אף ליוחסין לא והכא דהא קא מיפלגי מר סבר לה מהי הוה מעשה ומ"ס הכי הוה מעשה משמע שהמעשר (אין תלוי בהעלאה אלא העלאה תלויה במעשר) דמר סבר הכי הוה מעשה שהלויים היו בקיאים בכלי שיר ומר סבר עבדים היו בקיאים יותר מן הכל והעמידום ומינה פרק שני דערבין (דף י"א.) וטס משמע כפירש הקונטרס דגרס והכא במעלין מדוכן למעשרות וליוחסין קמפלגי ומינה גס לפי מה שפירשתי שם יש לישבו:

למהצצרים ולמשוררים. והכא לא כתיבי כלים ומצטרות לא כלי שיר וניהו שהס למקיעות התמידין והמוסקין כן פירש צקוני' ומימי' קרא גופיה כמזבז כללי שיר דקרא הכי כתיב בצדרי הימים (3' ה') גבי שלמה כאחד למחצצרים ולמשוררים להשמיע קול אחד להלל ולהודות לה' וכהר"ס קול מצטרות וצמלתים ובכלי השיר ובהלל לה' כי טוב כי לעולם חסדו וי"ל דליק מדחלקס ל' הילוליס דמעיקרא כתיב גבי שירה צפה להשמיע קול אחד להלל להודות לה' ולצמר הכי כתיב גבי כלי השיר ובהלל לה' שמע מינה דעיקר שירה צפה וכלי השיר לצסומי קלא:

מבלאימכנסיהנימיהמיינהן. תימה דלף חשיב נמי (ט) כמות שגס היא היתה של שש: **שעריהן** ה'אום עומדין בכלי שיר. לשמעת צית השואבה אכל דוכן לשיר דקרנן אכל המוצא היה כך פירש צוקנט' וצמס' מדות (פ"ג מ"ו) מן ומימי לה צפ"ק דיומא (דף י"ג.) רלצ"י אומר מעלה היתה שם גצוה אמה ודוכן נמון עליה ואותה מעלה היתה צין עזרת ששראל לעזרת כהנים: קרא

א ב מיי פ"ג מהל' לני
המקדש הללו ג סמג
עין קטט
ד ג מיי שם פ"ג מהל'
אסוריו ביאה הל' ג:
ה ד מיי פ"ח מהלכות
לולב הלכה יג:
ו ה מיי פ"ג מהלכות לני
המקדש הל' ו סמג עין
קט:
ז ו מיי פ"ח מהלכות לולב
הלכה יג:
ח ז מיי פ"ח מהלכות לני
המקדש הללו ו:
ט ח מיי פ"ח מהלכות
לולב הלכה יד:

עבדי כהנים היו. [משנה] במסכת ערבין היא על אוחיו כלי שיר צשעת שיר של קרבן קיימין: **משפחה בית הפגרים ומשפחה בית ליפריא.** זה שם המשפחות: **ומאלהוס היו.** זה שם מקומם: **ומשיאין לכהונה.** ישראל מיוחסין היו

שניהם אלמנות ובנותם ראיות לינשא לכהנים: **לויים היו.** אכל ישראלים פסולין לכך: **מעלין מדוכן.** הרוחה עומד על הדוכן עם הלויים א"ל לצדוק אחרינו לא להשיאו מיוחסת ולא לתת לו מעשר ראשון דודאי לוי הוא שמפני דבר זה לא הרגילו להעמיד שם כי אס לויים כלי שלא יעשו צפה צני אדם להחזיקו כלויים ואינם לויים: **ומ"ד ישראל היו.** סבר מדוכן ליוחסין מעלין שמפני דבר זה לא הרגילו להעמיד שם עבדים: **אכל לא למעשרות.** שלא דאמר עבדים היו. קסבר אין סומכין דאמר עבדים היו. קסבר אין סומכין על הדוכן מלצדוק אחרינו להעלות ליוחסין הלכך לא מהירו על כך: **ור' ירמיה אמר כו'.** לעיל [ג:] קאי אפלוגתא דרבי יוסי צרבי יהודה ורבנן ופליגי דארב יוסף: הכי גרסינן דרבי יוסי **סבר שמה יסירה נמי דוחה שבת.** הוואל ומסתת מנהו היא דחליל אין אסור מלאכה אלא צפות צעלמא: **סוכתא דרב יוסף.** דאמר מודה ר' יוסי צשיר של שואבה דלא ידחה: **אכל צשיר של קרבן דוחה כו'.** האי לשון קושא וצפיא הוא כלומר חזינן הכא דצשל שואבה פליגי ואיכא למידק הא צשל קרבן מדוד רבנן דדחי: **נימא סהוי סוכתא דרב יוסף.** נמי צפה דאמר לעיל צשל קרבן פליגי והכא דייקין דמדוד רבנן ציה והוא סוכתא צמתי צשל שואבה היו מיוצמיה מדרבי יוסי וצשל קרבן היו מיוצמיה מדרבנן: **והוא הדין לקרבן.** ומדרבנן לא מוצמיה: **והא קתני מסקינן ווהו חליל כו'.** ל"ג אלא עלה קתני אלא והא קתני: **אכל לאו רבני היא.** דשמעינן להו צדשואבה דלא דחי וקתני זהו למעוטי דקרנן אלמא צשל קרבן מדוד: **התל שיר ה' ומצטרות ועל ידי כלי דוד.** אלמא כלי דוד שיר והכל לא כתיב כלים ומצטרות לאו כלי שיר וניהו שהן למקיעות התמידין והמוסקין: **מתני' יורדין לעזרת נשים.** כהנים ולויים יורדין מעזרת שראל שהיא גצוהה לעזרת נשים שלמטה הימנה צשיפוע הגר: **ומסקינן שם סיקון גדול.** מפרש בגמרא [ג"כ]: **וארבעה ספלים של זהב צראשיאן.** צראש כל מנורה ומנורה: **ילדים צמורים וצדידיהם כלי שמן ועוליס כל אחד צסולמו: מצלאי מכנסיה כהנים ומחיינין היו מפקיעין.** מנכנסים צגדי השרד שהיו משל לצור ומלצמנייהם הישנים מפקיעין קורעין לעשות פתילות: **שלא היסא מאירה מאור צית השואבה.** לפי שהמנורות גצוהין חמשים אמה" וכל הצית גצוה והאורה זורחמ וצכל העיר וכותל מורחי שהוא לסוף עזרת נשים היה נמון כדלמרינן צסדרי יומא (דף י"ג.) והמנורות עולין למעלה הימנה: צלצוקות

א ב מיי פ"ג מהל' לני
המקדש הללו ג סמג
עין קטט
ד ג מיי שם פ"ג מהל'
אסוריו ביאה הל' ג:
ה ד מיי פ"ח מהלכות
לולב הלכה יג:
ו ה מיי פ"ג מהלכות לני
המקדש הל' ו סמג עין
קט:
ז ו מיי פ"ח מהלכות לולב
הלכה יג:
ח ז מיי פ"ח מהלכות לני
המקדש הללו ו:
ט ח מיי פ"ח מהלכות
לולב הלכה יד:

א ב מיי פ"ג מהל' לני
המקדש הללו ג סמג
עין קטט
ד ג מיי שם פ"ג מהל'
אסוריו ביאה הל' ג:
ה ד מיי פ"ח מהלכות
לולב הלכה יג:
ו ה מיי פ"ג מהלכות לני
המקדש הל' ו סמג עין
קט:
ז ו מיי פ"ח מהלכות לולב
הלכה יג:
ח ז מיי פ"ח מהלכות לני
המקדש הללו ו:
ט ח מיי פ"ח מהלכות
לולב הלכה יד:

א ב מיי פ"ג מהל' לני
המקדש הללו ג סמג
עין קטט
ד ג מיי שם פ"ג מהל'
אסוריו ביאה הל' ג:
ה ד מיי פ"ח מהלכות
לולב הלכה יג:
ו ה מיי פ"ג מהלכות לני
המקדש הל' ו סמג עין
קט:
ז ו מיי פ"ח מהלכות לולב
הלכה יג:
ח ז מיי פ"ח מהלכות לני
המקדש הללו ו:
ט ח מיי פ"ח מהלכות
לולב הלכה יד:

א ב מיי פ"ג מהל' לני
המקדש הללו ג סמג
עין קטט
ד ג מיי שם פ"ג מהל'
אסוריו ביאה הל' ג:
ה ד מיי פ"ח מהלכות
לולב הלכה יג:
ו ה מיי פ"ג מהלכות לני
המקדש הל' ו סמג עין
קט:
ז ו מיי פ"ח מהלכות לולב
הלכה יג:
ח ז מיי פ"ח מהלכות לני
המקדש הללו ו:
ט ח מיי פ"ח מהלכות
לולב הלכה יד:

תורה אור השלם

1. ויאמר חזקיהו להעלות העולה להמזבח ובעת החל העולה החל שיר ה' והחצצרות ועל ידי כלי דוד מלך ישראלי:
2. ויהי כאשר למחצצרים ולמשוררים להשמיע קול אחד להלל ולהודות לה' ובהר"ס קול בחצצרות ובמזעלותם ובכלי השיר ובהלל לה' כי טוב כי לעולם חסדו ויהי מלא קולן בית ה' דברי הימים ב ה יג

הגהות הב"ח

(א) בשנת אמרו כל מי שלא ראה שמת וכו' כדים של שמן של מלה:

גליון הש"ס

נברא לימא תהוי תיובתא דרבי יוסף בחרתי. כעין ה' לעיל דף ע"ב ושיני:

מוסף רש"י

עבדי כהנים היו. אומס שיהי צחלל (ערבין) ח"ט. משום משיאין לכהונה. כהנים היו מיוחסין וכו'. מבלאי מכנסיה כהנים. מנכנסים כהנים (שבת) כהנים הילוליס (שבת) מפקיעין. לשון קריעה (יומא כב.) קורעין ושסין פתילות צשמת צית השואבה שהיא צצוהה שים (שבת כא.)

מבואר

א ב מיי פ"ג מהל' לני
המקדש הללו ג סמג
עין קטט
ד ג מיי שם פ"ג מהל'
אסוריו ביאה הל' ג:
ה ד מיי פ"ח מהלכות
לולב הלכה יג:
ו ה מיי פ"ג מהלכות לני
המקדש הל' ו סמג עין
קט:
ז ו מיי פ"ח מהלכות לולב
הלכה יג:
ח ז מיי פ"ח מהלכות לני
המקדש הללו ו:
ט ח מיי פ"ח מהלכות
לולב הלכה יד:

א ב מיי פ"ג מהל' לני
המקדש הללו ג סמג
עין קטט
ד ג מיי שם פ"ג מהל'
אסוריו ביאה הל' ג:
ה ד מיי פ"ח מהלכות
לולב הלכה יג:
ו ה מיי פ"ג מהלכות לני
המקדש הל' ו סמג עין
קט:
ז ו מיי פ"ח מהלכות לולב
הלכה יג:
ח ז מיי פ"ח מהלכות לני
המקדש הללו ו:
ט ח מיי פ"ח מהלכות
לולב הלכה יד:

